دۇنيا ئەر دەپ يىغلايدۇ

{نۇرمۇھەممەد ئۆمەر ئۇچقۇن}

bbs.xabnam.com

دۇنيا ئەر دەپ يىغلايدۇ

(نۇرمۇھەممەت ئۆمەر ئۇچقۇن)

كىتاب ئىشلىگۈچى: پەيكار
2008-8-6

(تۇرسۇن مۇھەممەتنىڭ «يولۋاس ئۆلتۈرگەن ئەزىمەت ۋە كىر يۇيىۋاتقان ئەر» ناملىق ھېكايىسىنىڭ ئىزىدىن)

« يولۋاس ئۆلتۈرگەن ئەزىمەت ۋە كىر يۇيىۋاتقان ئەر » ناملىق ھېكايىنىڭ ئادرىسى :
http://bbs.xabnam.com/read.php?tid-43041-keyword-.html

زېمىنغا تۈنجى بولۇپ ئاپىرىدە قىلىنغان ئىنسان- ئادەمئاتا، يەنى ئەر بولدى. ياراتقۇچىنىڭ ئۆنى زاتى ئىنسانىنىڭ بىردىنبىر ئاتا يىلتىزى قىلىپ ئەزگۈ، كامىل سۈپەتلەر ئاساسىدا يارىتىشىدا ۋە ھەتتا پۈتكۈل پەرىشتىلەرنىمۇ ئۇنىڭغا سەجدە قىلدۇرىشىدا، زېمىننى مەنپەتلىك يوسۇندا پايدىلىنىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئالقىنىغا تۇتقۇزىشىدا كارامەت ھېكمەت مۇجەسسەم. دېمەككى، ئەر ياراتقۇچىنىڭ ئۈمۈد، ئىشەنچ تىمسالىغا ئايلاندى، ئادەمئاتا- ئەر ئەڭ كامىل ئىنسان سۈپىتىدە ۋۇجۇدقا كەلدى. ئۇنىڭغا چەكسىز ئىمان- ئىستەك بېرىلدى، شۇنداقلا شىللىسسگە يەنە يېتەرلىك دەرىجىدە قەرز- پەرىزلەر يۈكلەندى(بېرىشى يوق ئېلىشنىڭ ئەسلا مەۋجۇت ئەمەسلىكىنى يارالمىش ئەپسانىلىرىدىن تولۇقى بىلەن كۆرۈۋالغاننىمىزۇق).

بىز دۇنيادىكى ھەر قانداق بىر ئەل قوۋمىنىڭ يارالمىش ئەپسانىللىرىنى ۋاراقلاپ باقىدىغان بولساق، زېمىنغا تۈنجى ئاپرىدە قىلىنغان ئىنسانىنىڭ ئايال ئەمەس، بەلكى ئەر ئىكەنلىكىنى بايقاپ يېتىمىز. يەنىمۇ ئىلگىرلەپ قەھرىمانلىق ئېپوس- رىۋايەتلىرىنى كۆزەتسەك زۇلمەت خوجىللىرى، قاراڭغۇلۇق، دوزاق، ئازاپ مۇھەككەللىرى، يالماۋۇز، دىۋە، ئەجداھا...لارنى يوقۇتۇپ ئىنسانىنى شاد بەختىيار، تىنىچ- ئەمىنلىككە ئېرىشتۈرگۈچى باھادىر- پالۋانلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىنىڭ ئەر، ئەركەك ئىكەنلىكى كۆزگە چېلىقىدۇ. يەنىمۇ ئىنچىكە ۋە رېئاللىق نۇقتىسىدىن كۆزىتەيلى، ئىنسانىيەتنى زالالەت، گۇمراھلىق، ئازغۇنلۇقتىن قۇتۇلدۇرۇش يولىدا ھېسابسىز بەدەل-قۇربانلىقنى تۆلىسىمۇ ۋايىسماي چىن ھەققەتنى تەرغىپ- تەلىم قىلغان

پەيغەمبەرلەرنىڭ كىم، قايسىسى ئايال ئىكەن؟ دۇنيا تارىخغا ، پەن تارىخغا ئۆچمەس تۆھپىلەرنى قوشقان شاھ، ئالىم ، قەھرىمان، پۇخرانىڭ قانچىلىكى ئەر، قانچىلىكى ئايال؟ بىزنىڭ سىلىستۇرمىمىز ئاياللارنى چۆكۈرۈش، پەس كۆرۈشنى مەخسەت قىلمايدۇ.

شۇھبىسىزكى ھەر بىر مۇۋاپىقىيەت قازانغان ئەرنىڭ كەينىدە ئۇنى يۆلەپ تۇرغان پازىل ئايالدىن بىرسى ھەتتا بىر نەچچىسى بولىدۇ. ئايال ئەرنىڭ ۋىجدان- ئىمانىنىڭ يېرىمى. بىز يۇقارقى سېلىشتۇرمىلاردىن دەۋرلەر ئارا كىشىلەرنىڭ ئەرلەرگە ببولغان پوزىتسىيىسى، ئەرلەردىن كۈتىدىغان ئۈمۈد- ئارزۇسى، ئەرلەرگە قويىدىغان تەلەپ ئۆلچەملىرىنى مۇئەييەن دەرىجىدە ھېس قىلىپ يېتەلەيمىز. چۈنكى، رىۋايەتنىڭ يىلتىزى، ئەپسانىنىڭ مەنبەسى بار. ئەگەردە تۇتقىلى، كۆرگىلى بولىدىغان شەيئىلەرنىلا بىردىنبىر مەۋجۇتلۇق،

رىۋايەتنى ئاساسى يوق ، ئىشەنچىسىز ئويدۇرما گەپلەر دۆۋىسى دەپ قارايدىغانلارنىڭ نۇقتىنەزىرى بويىچە ئېلىپ ئېيتقاندىمۇ، رىۋايەت ھېچ بولمىغاندا شۇ دەۋر كىشىلىرىنىڭ غايىۋى خىيالى،

ئارزۇ-ئىستەكلىرىنى ئەكس ئەتتۇرۇپ بېرىدۇ. بىز ئاشۇ غايىۋى خىيال، ساماۋى ئىستەكلەرنىڭ يىلتىزىنى چىڭ تۇتۇپ تۇرۇپ ئەر، ئىنسان ھەققىدىكى بەزىبىر ئويلىرىمىزغا جاۋاب ئىزدەيمىز. ئەر قانداق بولىشى كېرەك؟ ئەرنىڭ ئائىلىدىكى ئورنى، رولى، ۋەزىپىسى نېمە؟ ئەرنىڭ ئايال ئالدىدىكى ئورنى قانداق بولىشى كېرەك؟ ئەرنىڭ پەرزەنت ئالدىدىكى ئىناۋەت- نوپۇزى قانداق تىكلىنىدۇ؟ بىر ئەل- قوۋم ئۈچۈن قانداق ئەرلەر يۆلەك- تىرەك بولالايدۇ؟ ئەرلەر ئۆزىنى

ۋە روھىيتى ئالدىدا قانداق قىياپەت- ھالەتنى ساقلىشى كېرەك؟ بىر ئائىلىنىڭ مۇستەھكەم، بىر ئايالنىڭ شاد، پەرزەنتلەرنىڭ خاتىرجەم- بەختىيار بولىش ئۈچۈن بىر ئەر ئۆزىدە قانداق ساپا- خىسلەتلەرنى ھازىرلىشى كېرەك؟ ئەرلەر قانداق ئىشلاردىن قەتئىي ساقلانمىقى زۆرۈردۇر؟ نېمە ئۈچۈن؟

يۇقارقى سوئال- مەسىلىلەرگە يالغۇز يارالمىش ئەپسانىلىرى ياكى رىۋايەت چۆچەكلەر جاۋاب بەرمەيدۇ ھەم بىزنىڭ قىلىدىغان ئىشىمىزمۇ ئالدىنقىلارنىڭ خىيالى -تەسەۋۋۇرىنى ساماۋى ئىستەك قاتارىدا تەلقىنلەپ تاشلاپ قويۇشلا ئەمەس. مەيلى قايسى زامان، قايسى ماكان كىشىلىرىنىڭ قانداق ئوي، قانداق پىلان-

تەسەۋۋۇرلىرىنىڭ بولىشىدىن قەتئىنەزەر، ئۇ ئىنساننىڭ تەقدىرى ۋە مەۋجۇتلىقىغا بىرىپلا تاقىلىدىكەن، ئۇ پۈتكۈل ئىنسانىيەتكە مەڭگۈ ئورتاقتۇر. شۇنداقلا پەن ئۈستىدىكى ھەر بىر ئىزدىنىش توپ نېگىزىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئىنساننىڭ تەقدىرى ئۈستىدىكى ئىزدىنىشتۇر. ئىنساننىڭ ئۆتمۈشى بۈگۈن ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ، ئەتىگە ئۇل سالىدۇ. ئەرگەر بىر تەتقىقات ياكى ئىزدىنىش يالغۇز ئۆتمۈشنىڭ قاراڭغۇ جاڭگاللىرىغىلا قامىلىپ قېلىپ بۈگۈننىڭ ھالى- بارىنى ئۇنتۇلۇپ قالسا، ئۇ يەنە بىر ئاچچىق، ئېچىنارلىق تارىخنى يارىتىدۇ. بۈگۈننىڭ ئالىمى ئۆتمۈشنىڭ جەسىدىنى تەتقىق قىلىپلا ئۇنىڭدىكى روھ- مەنىنى بۈگۈنگە ئۇلىيالمىسا ۋە ئۇنى بۈگۈننىڭ ئىجتىمائىي قاباھىتىنى داۋالاش ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرالمىسا، ئەتىكى ئالىم بەلكى ئۇنى تەتقىق قىلىشقا سۆڭەكمۇ تاپالماسلىقى مۇمكىن .

بىزنىڭ باشتىكى ئەپسانە رىۋايەت قىسسىلىرىنى، ۋە ئۇنىڭدىكى ئەرلەر ھەققىدىكى بايانلارنى شىپىي كەلتۈرۈشىمىزمۇ دەل بۇ گۇن، بۇ گۇننىڭ ئەر، ئەركەكلىرى ئۆتىدىكى مۇلاھىزە ئۇچۇندۇر.
خوش يارالمىش ئەپسانىللىرى ۋە رىۋايەت چۆچەكلەر ئۆز دەۋرىدىكى ئەرلەر، قەھرىمانلار ئۇچۇن يېتەلىك مەدىھىيە خاتىرلىرىنى قالدۇرۇپتۇ.
تارىخى بەتلەردە لەنەت تامغىللىرى بىلەن تامغىلانغان كىشىلەرنىڭ پاسىق ـ ئىپلاسلىقلىرى، ئاجىزلىقلىرىغا بېغىشلانغان ئەسەر خاتىرە بىزگە كۆپ ئۇچرىمايدۇ. بار دېگەندىمۇ ياخشىلىق ، گۈزەللىك، ۋاپادارلىق، ئادالەت ھامان رەزگى كۈچلەرنىڭ غوجىسى بوپكەلدى. ئەمما بۇ گۇنچۇ؟
مەن يېقىنقى يىگىرمە يىل مابەينىدىكى ئېلان قىلىنغان ئەسەرلەرنىڭ ئومۇمى ئۇدار- ئاھاڭىنى قىسقىچە تەكشۇرۇپ ـ ۋاراقلاپ كۆردۇم. تارىخ- يازما مەنبەلەر بىزگە ئەرلەرنىڭ شۆھرىتىنى تەنتەنە قىلىپ كەپتۇ. بىز بۇ گۇن ئەرلەرنىڭ ئاجىز، زەيپانىلىقىنى تۆكمە-تۆكمە قىپتىمىز؛ ئۆتمۇش ئۆز باتۇرلىرىدىن غۇرۇرلىنىپتۇ، بىز ئەرلىرىمىزنىڭ بىچارە ھالىدىن نومۇسلىنىپتىمىز؛ ئۆتمۇش ئەرلىرىنىڭ ئايالىلار، پەرزەنت، ئائىلە، جەمىيەت ئالدىدىكى سۆر ھەيۋىسىدىن جاھان تىترىگەن دەپتۇ غالىپلىق بىلەن.بىز خوتۇن كىشىگىمۇ ئىككى ئېغىز گەپنىمۇ قاملاشتۇرۇپ قىلالماي تىزلىرى دىر-دىر تىترەيدىغان، يولۇنلىرى سىرقىرايدىغان، پاتىنگى سوغۇق تەرلەيدىغان ئەرلىرىمىز بىلەن جىمجىت تۇرۇپتىمىز؛ رىۋايەت ـچۆچەكلەردىكى ئەرلىرىمىز قوغلاپ يۈرۈپ خوتۇن ئاپتۇ؛ خوتۇنلىرى ئەرلىرىنىڭ ئالدىدا شەرتسىز رازىلىق بىلەن

شەكسىز ئىتائەتتە تۇرۇپتۇ؛ بىزنىڭ ئەسەرلىرىمىزدىكى ئەرلەر خوتۇنىنىمۇ يالغۇز قويۇپ ئاپتۇ، ئىتائىتسىگە ئالالماي خوتۇنىدىن، زاماندىن زارلاپ-قاخشاپ تۇرۇپتۇ. خوتۇنلىرى ئېرىگە قانائەت قىلماي سىرتلاردىن كۆڭۈل خوشلۇقى ئىزدەپ كوچا- كويىلارغا پاتماي دىغراپ يۈرۈپتۇ. ....ئۆتمۈش ھايا، ئەخلاق نۇرىنى قۇر- قۇرلارغا سىڭدۈرۈپ ، پاكىز ھاياتبەخش تەلقىنلىرىنى شۇبۇرلاپ تۇرۇپتۇ. بىز ئەسەرلىرىمىزدىن بارغانسېرى كۆچىيىۋاتقان ھاياسىز شەھۋەتنىڭ كۆڭۈلنى ئاينىتىدىغان سېسىق ئىس- بۇسلىرىنى كۆرمەكتىمىز. سەزمەكتىمىز. ئەلۋەتتە، بىز بۇ ئەسەرلەردە ئەكس ئەتكەن ئىدىيە، خاھىشنى تۇرمۇشىمىزنىڭ ، رىئاللىقىمىزنىڭ ئىنكاسى دېمەي ئامالىمىز يوق......

ئۆتمۈش شۇنداق پارلاقمۇ ؟ ئۆتمۈش راستىنلا شۇ قەدەر كىرسىز -داغسىزمۇ ؟ ئۆتمۈشتىكى ئەرلىرىمىز ، قىزلىرىمىز ، ئائىلىلىرىمىز راستىنلا شۇ قەدەر كەم -كۈتسىز كامالەت جۇملىسىدىنمۇ ؟ ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس . ئۆتمۈشنىڭ قاباھەت - زالالىتمۇ يېتەرلىك .ھەتتا بەزى يەرلىرى بۈگۈندىن ئېشىپ چۈشكۈدەك رەزىل ، رەزگى ، زۇلۇم -ستەملىرى كىشىنىڭ يۈرىكىنى تىترەتكۈدەك دەھشەت -قەبىھ . ئەمما ئاشۇ قەبىھ رەزىل ، بەتئەخلاقلىق ئىچىدىن بىزگە كىشىنىڭ ئەقلىنى زوققا ئورايدىغان شەرەپ ساھىبلىرى يېتىپ كېلەلىدى . ئاقلىنىڭ ئىشى ئۆز ئىش - ئەمەلىنى كامىللىققا تەققاسلاش ۋە قابىللىققا يېتەكلەش ،ھەرگىزمۇ غاپىللىققا سىلىشتۇرۇپ ئۆزىچە كىبىرلىنىپ

پاسقللىقا يېقىنلىشىش ئەمەس .شۇ جۈملىدىن بىزمۇ زامانىمىز زالالەتلىرىنى ئۆتمۈشنىڭ كىر- يۇندىلىرىغا سىپلىشتۇرمايمىز ، بەلكى ئۆتمۈشنىڭ نۇرانە ئەينىكى بىلەن ئۆزىمىزنىڭ ئەيىناق ھالىمىزنى كۆرىمىز ، رۇسلايمىز ، تۇرمۇشتىن تېخىمۇ تاكامۇللۇق ئىزدەيمىز . ئېتىراپ قىلمساق زادى بولمايدىغان ئاچچىق رېئاللىق شۇكى ، جەمئىيىتىمىزدىكى ئىجتىمائىي ۋابالارنىڭ كۆچىيىشىگە ئەگىشىپ بىز ئەرلەرنىڭ جەمئىيەتتىكى رولى ، ئورنى ، ۋەزىپىسى ، مەجبۇرىيىتى ھەققىدە جىددى ئويلانمىساق بولمايدىغان يەرگە يەتتى . ئاشۇ جاھان تىترەتكەن باھادىر ئەرلەرنىڭ پۇشتى ئەۋلادلىرى بۈگۈن نېمىشقا ئەڭ ئادەتتىكى ئىشلاردىمۇ تىرناق تاتىلاپ ، دىرىلدەپ تىترەيدۇ ؟ مەسىلىلەر ئالدىدا بېشىنى ئىچىگە تىقىۋالىدۇ ، كۆزىنى يۇمۇۋالىدۇ ؟ ئەرلەر نېمىشقا ئاجىزلاپ كېتىدۇ ؟ ئەرلىك روھ نېمىشقا زەيىپانلىشىدۇ ؟ بىز تۆۋەندە ئەر ۋە ئەرلىك روھ ھەققىدە مەلۇم سىپلىشتۇرما تەھلىللىرىمىزگە مەنبە بولغان ـبولىدىغان بىر ھېكايىنىڭ ئىدىيە لىنىيىسىنى بويلاپ مېڭىپ باقىمىز . تۇرسۇن مەھمۇت " يولۋاس ئۆلتۈرگەن ئەزىمەت " نىڭ يۇرىكىدىن " كىر يۇيۇۋاتقان ئەر " نىڭ تۇرقىغىچە بولغان جەريانغا بەدىئى نۇقتىدا تۇرۇپ تەسۋىرى سۇرەتلەش ئېلىپ بېرىپتۇ . بىز ئاشۇ تەسۋىرىي سۇرەتنى تەنقىدىي نەزەردە كۆزەتسەك ۋە جەريانلارنىڭ ئىدىيۋى ، ئىجتىمائىي ئۆزگىرىشلىرىگە ئەقلىي ، ئىلمىي نۇقتىدىن باھا يۈرگۈزسەك ، بەلكىم ئەرلەردىكى جەڭگىۋار جۇشىنىڭ بوشىشى ، ئەقىل ـ ھوشىنىڭ ئاجىزلىشىشى ، سۇرىنىڭ يوقىشى ، كۈچىنىڭ سۇنۇشىنى مۇئەييەن دەرىجىدە چۈشىنىپ

يېتەلشمىز مۇمكىن .
ئەر قانداق سۈندى ؟
مىللىي ، ئىرقىي ، دىنىي پەرقسىز ھالدا ھەر قانداق بىر ئەر ئۆزىدە بېجىرىم تەن ، ساغلام ئەقىل ، كەسكىن ئەقىدە ساپاسىغا ئىگە بولۇشتىن سىرت ، مۇنداق ئەڭ ئەقەللىي مەجبۇرىيەتلەرنى پەرز سۈپىتىدە ئۆز ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك بولىدۇ ؛ 1 . خوتۇن ئېلىش ، خوتۇنىغا ئىگە بولۇش ، يەنى خوتۇنىنىڭ جېنىنىمۇ ،مېلىنىمۇ ، گېلىنىمۇ ، دىلى ـ دىنىنىمۇ ، ئىپپەت ـ ھاياسىنىمۇ ئىگە بولۇش ؛ 2 . پەرزەنتلىرىنى لاياقەتلىك ، ساپالىق تەربىيلەش ، ئۇنى تېپىپ جاھانغا تۆرەلدۈرۈپ قويۇپلا تەربىيەتسىز تاشلىۋەتمەستىن ،ئۇنىڭغا مۇقەددەس ئەمەل ـنىزاملارغا ، ئەجدادلارنىڭ ئۇگۈتىگە قانداق ئەمەل قىلىشنى ئۆگىنىش ھەمدە جاھاننىڭ تۈرلۈك ـتۈمەن زۇقۇم ـستەمگە ئەقىل بابىدا سەگەكلىك بىلەن مۇئامىلە قىلالايدىغان دۇرۇس ئەۋلاد قىلىپ يېتىلدۈرۈش ؛ 3.ئۆز ئائىلسىنى ياخشى قامداش ، ئائىلە ئەزالىرىنى بەختەرلىك تۇيغۇسىغا ئېرىشتۈرۈش . ئۇلارنىڭ تىلىنى تۇتۇلدۇرماي ، دىلىنى خورلۇق ، كەمسىتىشكە يولۇقتۇرماي ئۇبدان مۇھاپىزەت قىلىش ،ئۇلارنى تاغدەك يۆلىكى ، توغراقتەك تىرىكى باردەك خاتىرجەم ، شاد قىلىش ؛ 4. ئۆز قوۋمىنىڭ مەنپەئەت ۋە پايدا ـزىيىنى ئۇچۇن باش قاتۇرۇش ، ئەل ـ قوۋمغا كەلگەن ھەر قاندا ق شەكىلدىكى قىينچلىق ، ئارازلىق ئۇچۇن مەيدە كېرىپ ئوتتۇرىغا چىقالايدىغان ،ئاۋامنىڭ تەقدىرى ئېغىر ھالغا چۈشكەندە قۇيرۇقىنى قىسىۋالمايدىغان ، بېشىنى ئىچىگە تىقىۋالمايدىغان ، كۆزىنى يۇمىۋالمايدىغان بولۇش ؛

5 . ئەجدادلىرىنىڭ نەسەب ـشەجەرىسىنى ، شەرەپلىك ئەنئەنىسىنى ئۈزۈپ قويماي داۋاملاشتۇرۇلايدىغان بولۇش ، ئۇنىڭ ئاجىز تەرەپلىرىنى تولۇقلاپ ، مۇكەممەللەشتۈرۈپ ئەۋلادلار ئۈچۈن ھاياتىي كۈچى ئۇرغۇپ تۇرىدىغان ساغلام ئەنئەنە قالدۇرۇش .

ئەلۋەتتە ، يۇقىرقى پەرز سۈپىتىدىكى ۋەزىپە ـئەركانلارنى بىراۋ بىر ئەرنىڭ گەدىنىگە ئارتىپ ، قولىغا تۇتقۇزۇپ قويمايدۇ ، بەلكى " غايىلىك ئادەم بۇيرۇقنى ئۆزىنىڭ ئىماندىن تاپشۇرۇۋالىدۇ " غايە ئىمان بولمىسا ئۆزىنىڭ ھاياتلىقتىكى ئەڭ ئەقەللىي بۇرچ ـ ۋەزىپىلىرىنىمۇ چۈشەنمەستىن ، يەپ ـئىچىپلا كۈن ئۆتكۈزۈۋېرىدىغان گەپ . ئەرلەرنىڭ ئۆز ۋەزىپە ـ مەسئۇلىيىتىگە پەرۋاسىز قارىشى ، ھەتتا ئارقىسىنى قىلىۋېلىشى ، ئاياللارنى خار، بالىلارنى بىچارە ، ئائىلىنى پاراكەندە ، قوۋم ـ مىللەتلەرنى نىمجان ، جەمئىيەتنى سوغۇق ، مۇدھىش قىلىۋېتىدۇ ......

ئاخىرى بار ....

بىر ئەرنىڭ مۇقەددەس ۋەزىپە مەجبۇرىيەتلەرنى ئۈستىگە ئېلىپ ئائىلە جەمىيەتنى تەشكىللەپ گۈللەندۈرۈشى ئەڭ ئالدى بىلەن ئۇنىڭ تەن،ئەقىل،ئەقىدىدە ساغلام كامىل بولۇشىنى شەرت قىلىدۇ. ئۇلۇغ غايە- بىجىرىم تەنگە تەقەززا؛ ئۇلۇغ پىلان-تەسەۋۋۇر ساغلام ئەقىلگە ئەقىلگە مۇھتاج؛ ئۇتاق ئېتراپىقا ئېرىشەلەيدىغان ھەرقانداق نەتىجە- مۇۋاپىقىيەت ـ دۇرۇس، چىن، ئەقىدە ئېيىقادىقا سىزىك. بىر ئەر ئۆزىدە، خارەكتىرىدە مانا شۇ تەن، ئەقىل،ئەقىدە بىرلىكنى لايىقىدا

بىرلەشتۈرەلىگەندىلا ئاندىن ئايال ،پەرزەنت، ئائىلە ، قوۋىم ،
جەمىيەت،ئەجدات ـ ئەۋلاد ئالدىدىكى ئەقەللى مەسئۇلىيەتلەرنى ئۆز
ئۈستىگە ئالالايدۇ. شۇڭا دەيمىزكى ، ئەر ئەڭ ئالدى بىلەن ئۆزىدە
جەزمەن ھازىرلاشقا تېگىشلىك تەن ،ئەقىل،ئەقىدە ساغلاملىقىنى ھەل
قىلىشى كېرەك. ئاندىن ئۇ خوتۇنىنىمۇ راۋرۇس ئېتائەتكە ئالالايدۇ،
پەرزەنت ئالدىدا جىنايەتچى، ئەجدات ئالدىدا خىيانەتچى بولۇپ
قالمايدۇ، ئەل ـ ئۇلۇس ئۇنى قارغىمايدۇ. ئۆزى ھەر جەھەتتىن دۇرۇس
ئەرلەر ئەزگۈ ئىش ـ ئەمەللەرنى ئىزدەپ سوراپ قىلىدۇ، يامانلىق،
رەزىللىك، زالالەتكە پۇت تىقمايدۇ، بەللىكى ئۇنى زور كۈچ بىلەن
توسىدۇ، چەكلەيدۇ. تېنى زەئىپ ، ئەقلى چولتا ياكى تولۇق ئويغانمىغان
، ئىدىيىسى چۈشكۈن ، زەئىپ ۋە بىنورمال ئادەملا يىرگىنىشلىك
پاسىقلىققىمۇ چىۋىنگە ئوخشاش ئولىشىدۇ، رەزىللىككە مىت
قىلمايدۇ، ھاياسىزلىقنى ھېچ ئىش بولمىغاندەك قوبۇل قىلىۋېرىدۇ،
ئەتراپتىكى ناھەقچىلىق، ئادالەتسىزلىكلەرنى ئۆزى بىلەن مۇناسىۋەتسىز
بىلىپ كۆزىنى يۇمۇۋالىدۇ. بوشاڭ ئەرلەر ھەققەتەنمۇ پاسىقلىققا ئەڭ
يېقىندۇ. ئەرلىك روھ دەل ھاياتقا بولغان ئەقىدە ـ ئىمانى سۇس بولغان
ئادەملەرنىڭ ئارىسىدا شىددەت بىلەن ئاجىزلايدۇ، سۇنىدۇ. ئاندىن
ئومۇمى قوۋىم ئارىسىدا ئىجتىمائى قابائەت ـ كىرىزىس يەنە شۇنداق
شىددەت بىلەن كېڭىيىپ كېتىدۇ دە ، خوتۇن ـ قىزلارنىڭ چىھرىدىكى
ئەرلەرنىڭ غورۇر ـ ئىپتىخارى بولىمىش ناز ـ كەرەشمە، ھايا ـ ئىپپەت
ئۆچىدۇ، باللارنىڭ ۋوجۇدى قورۇپ كېتىدۇ. نىكاھ پاجىئەلىرى ۋە
بۇزۇقچىلىقلىرى ئەئىلە ـ ئائىلىلەرنى قاپلاپ كېتىدۇ. ئەمما ئەڭ ئاخىرىدا

يەنە شۇ ئەرلەرنىڭ بوينى قىسىلىپ ، تىلى تۇتۇلۇپ، بوينى ئىگىلىپ كېتىدۇ.... ھەققەتەنمۇ، ھاياسىز ـ پاسىقلىقلار ئارىسىدىن ئەرلىك روھى قالمىغان ئاجىز بىچارە ئەرلەرنىڭ مەيۇس ۋا ئيساشلىرى ۋە قابىل ئەرلەرنىڭ غەزەپلىك ئاھىسىنىشلىرى بوش ئاڭلىنىپ تۇرىدۇ.

ھېكايىدە قانداق بولدى؟

<< يولۋاس ئۆلتۈرگەن ئەزىمەت ۋە كىر يۇيىدىغان ئەر>> دە تۆت بۆلەك ، يەنى تۆت زامان-ماكان، تۆت ئەر ،يەنى تۆت خىل ماكان-زامان شارائىتىدا ياشىغان تۆت ئەۋلات كىشىلىرى ھەمدە ئۇلارنىڭ ھال ئەھۋالى، ئائىلە تۈزۈلىشى، جەمىيەت قۇرۇلمىسى، ئىش تەخسىماتى، پەرزەنت تەربىيىسى، ئەر- ئايال مۇناسىۋىتى، ئەرلىك خارەكتىر- روھ ھەققىدىكى قىسقىچە تەسۋىرى مەۋجۇت. بىز بۇ خىل ھال ئۆزگۈرۈشلەرنى لىنىيلەر بويىچە تەھلىل- تەنقىد قىلىپ چىقمىز........

تـۆت ئەرگە ئۈچ نۇقتىدىن نەزەر

<<جان-تەن>>گە نەزەر

شۇھبىسىزكى تەن بىرئىنسانغا تۇغۇلۇشتىلا ساق،پاك ھالدا تارتۇقلاپ بېرىلگەن بۈيۈك نېمەت. تەن روھنىڭ سىغار يېرى، جاننىڭ ئامبىرى. بىر ئادەمنىڭ تېنى زەئىپ، ئاجىز نىمجان بولسا، ئۇنىڭ غايىللىرى ھەر قانچە ئۇلۇغ ، بۈيۈك، چۈشلىرى قانچىلىك ساماۋى بولسىمۇ ئۇنىڭ قالتىس نەتىجىلەرنىڭ قازىنىشى تەسكە توختايدۇ. زىئىپتەن بۈيۈك

غايىلەرىنى كۆتۈرەلمەيدۇ ياكى ئاجىز كەپ قالىدۇ.شۇنىڭ ئۈچۈن بىر ئاقىل ئادەم ئەگ ئالدى بىلەن ئۆز تېنىنى گۆھەر قىلىپ ئاسرايدۇ، ئۇنى زەھەر زۇقۇمدىن، هارام- پاسىق نەرسىلەردىن، زىيانلىق تەركىپلەردىن نېرى تۇتىدۇ، قۇۋۋەتلىك يەيدۇ،ئاندىن گۆش- دەسسەپ ماڭىدۇ، گەپنى كېسىپ قىلىدۇ، ئىشنى قەتئىيلىك بىلەن بىجىرىدۇ، ئالدى ـئارقىغا قاراپ قالمايدۇ.تەن ساق بىجىرىم بولغاندىلا ئىئىلىنىمۇ جايىدا قامدىغىلى، خۇتۇنىنىمۇ غىڭ قىلالماس دەرىجىدە رازى قىلىپ لايىقىدا ئىتائەتكە ئالغىلى بولىدۇ. بولمىسىچۇ؟ تېنىڭ ئاجىز، گېپىڭدە جان، مېڭىشىڭ، تۇرۇشۇڭدا جۇش- ماغدۇر يوق، ئىش بىجىرىشىڭ لامشەللە سوغوق تەرلەيسەن، قورقىسەن، جاپادىن قاچىسەن،
خوتۇنۇڭنىڭ ئەڭ ئاددى ھېسى تەلەپلىرىنىمۇ قاندۇرالماي تىلىڭ تۇتۇق، ئۇنۇڭ بوغۇق ئۆتىسەن...
تۆمۈر مەرگەن: ئۇنىڭ تېنى تەبىئەتنىڭ ئوت قىزىقىدا تاۋلىنىپ، قەھرىتان قىش سوغۇقتا پىشقان. ئۇنىڭ ئۆمرى چاپچىپ تۇرغان ئات ئۈستىدە، تەبىئەتنىڭ ئەڭ ۋەھشى يىرتقۇچلىرى بىلەن قاراملارچە ئېلىشىپ- چېلىشىپ ئۆتتى. ئۇ كۈن بويى ئوۋدىن قالمىدى، يەنى كۆرەشتە بولدى. ئەڭ قۇۋۋەتلىك گۆشلەر بىلەن غىزالاندى.
ئەسەردىن بىز ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ ئەزىز بىلىپ يارىتىلغان تېنىگە ھەھىمسىزلىك بىلەن زەھەر زورلايدىغان ناچار ئوزۇقلىنىش ئادىتىنى ئۇچرىتالمايمىز. ئۇنىڭ مېڭىشى چىڭ، گېپى كەسكىن، ئىرادىسى قەتئىي. 14 يېشىدا ئۇنىڭغا تەگكەن خوتۇنى ئۇنى يۆلەك ، غۇرۇر، خوشاللىق بىلىدۇ ۋە چەكسىز رازىمەنلىك بىلەن ئۇنىڭ خىزمەت

ئىتائىتدە بولىدۇ. ئۇ ئۆز تېنىنى شېرىنلىكىگە ھېچ نەرسىنى تەڭ قىلىش مۇمكىن بولمايدىغان دەرىجىدە ئەزىز بىلىدۇ، ئاسراپ ئاۋايلايدۇ. ئەممە ئەل ئاۋامنىڭ مەنپەتى ۋە شەرىپى، ئەمىنلىكى ئۈچۈن ئۆز قېنىنى ۋاي دېمەي ئۆلۈم قارىنغا ئاتالايدۇ. بەلكى << بىر ئەركەك قورقماي ئۆلسە،يەنە كىلىپ ئۆزى قىلىشقا تىگىشلىك ئىشنى قىلىپ ئۆلسە ... بۇنىڭ ئۆزى يىغلايدىغان ئىش ئەمەس.ئەرلىك شەرەپنى ساقلىماق ھەممىدىن مۇھىم .ئەركەكلىك نومۇسنى ساقلىغان ئادەملەر ئۆلمەيدۇ>> دەپ قارايدۇ. يەنى ئەل ئاۋامنىڭ تىنچلىقىنى قوغداشنى ئۆزى قىلىشقا تىگىشلىك ئىش دەپ قارايدۇ. ئۆلىدىغىنىنى بىلىپ تۇرۇپمۇ يولۋاس ئۇۋۇسىغا تەمتىرىمەي مەيدە كېرىپ بارىدۇ ۋە يولۋا بىلەن ئېلىشىپ مەغرۇرلۇق ئىلكىدە جان بېرىدۇ. مانابۇ تۆمۈر مەرگەننىڭ جان- تەن قارىشى. ئۇنىڭ جان تەن قارىشىدا ئاممۋى ئاڭ ئۈستىن ئورۇندا تۇرىدۇ.

سادىن: ئۇ ھە دېسىلا سوغۇق تەرلەيدۇ، تېنى جۇغۇلدايدۇ، بۆرىنىڭ گىپىنى ئاڭلاپلا پۇت- قولىدا جان قالماي، بۇرۇن پەرەكلىرىدە ئۇششاق تەر تامچىللىرى پەيدا بولىدۇ، قېرىنداشلىرى خەتەر ئىچىدە قالسىمۇ، قۇيرۇقىنى قىسقىنچە باھانە ئىزدەپ قاچىدۇ. خەقنىڭ

لەنەت-نەپرىتىدىن نومۇس ھېس قىلمايدۇ. ئاۋامنىڭ مەنپەتىدىن ئۆز قېنىنى ئەزىز كۆرىدۇ. << بۆرە دېگەن ئۈينىشىدىغان مەخلۇق ئەمەس، ئالمادىس بىرەر ئىس بولۇپ قالسا، باللىرىم قانداق قىلىدۇ، پۇتۇن بالا- چاقىللىرىم نەلەردە بويۇن قىسىپ يۈرىدۇ، جان دېگەن تاتلىق ...>> دەپ ئويلايدۇ. ئۇنىڭدا ئاۋامنىڭ مەنپەتى ئۈچۈن ئايانماي تەقدىم

قىلالايدىغان جان- تەن ئەمەس، ئىنتايىن شەخسىيەتچىل، قورقۇنچاق، ئاجىز تەن ۋە جان قارىشى مەۋجۇت.
سادىر: ئۇ ئاچچىق مۇخۇركىنى بولىشىغا شوراپ، بەك خىيالىنىڭ ئەللىيدە ئۇگدىسىغا كىرىلىپ ياتىدىغانلاردىن. تاماكا يوشۇرۇن قاتىل دەيدىغان گەپ بار. دۇنيادا ھەر يىلى نەچچە يۈز مىڭ ئادەمنىڭ تاماكا ۋە ئۇنىڭدىكى زەھەرلىك ماددىلار تۈپەيلى پەيدا بولىدىغان يۈتقۇنچاق راكى، ئېغىز بوشلۇقى راكى، كاناي راكى، ئۆپكە راكى...دېگەندەك كېسەللىكلەر بىلەن ۋاي تارتىپ ئۆلىدىغىنىنى ھەممىمىز ئوبدان بىلىمىز، ئاقىل ئادەم ئۆز تېنىگە زەھەر- ھوقۇمنى راۋا كۆرمەس. ئەپسۇسكى ، سادىر تاماكىغا دۇم چۈشكەن، كۆنلىرى قارتا ئويناش دېگەندەك تايىنسىز ئىشلار بىلەن لەيلەكتەك لەيلەپ ئۆتىدۇ(ئۇنىڭ يەنە قانداق بەدقىلىقلىرى بار، بۇ بىزەگە نامەلۇم.لېكىن بىككارچىلار بۇزۇقچىلىققا ئەڭ يېقىن كىشىلەردۇر. ئۇنىڭ ھاياتقا بولغان ئىنتايىن چۈشكۈن، رەزگى پوزىتسىيىسى بىزگە ئۇنىڭ تۇرمۇشىنىڭ باشقا تەرەپلىرىنىڭمۇ چاكىنا ئادەتلەرگە يېقىن تۇرىدىغانلىقىدىن ئۇچۇر بېرىپ تۇرىدۇ). خوتۇنىمۇ ئۇنىڭدىن نارازى، ھەتتا << سىزمۇ ئەر كىشى بوپقاپسىز>> دەيدۇ، ئۇنىڭغا مەسخىرىلىك ھجىيدۇ، لەنەت ئوقۇيدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ يۈرەكسىزلىكىدىن، خوتۇنلارنىڭمۇ لەنىتىگە ئۇچراشتىن ، بىكارچىلىقتىن نومۇس ھېس قىلمايدۇ، توخۇدىنمۇ قورقۇپ پارتاقشىپ قاچىدۇ.
سەمەتچان: ئۇنىڭ كۆنلىرى خوتۇنىنىڭ كىرىنى يۇيۇش، تېمقىنى

ئېتش بلەن ئۆتدۇ، ئۆز ئۆيدە ئاھسنىپ سولنىپ ياشايدۇ(ئارنىڭ ئەرلكى ئەرلكتە)، خوتۇنى ئۆيدىن كۆڭۈل خوشى تاپالمايى خوشالللقىنى سىرىتلاردىن ئىزدەپ سوكۇلداپ يۈرىدۇ. ئۇ ، لازا دېگەندەك ئىنسان تېنىگە زىيانلىق نەرسلەرگە كۆنگەن. ئاۋازىدا، مىجەزىدە مادارچىلىق ۋە خوتۇنغا ئىتائەتچانلىق كۈچلۈك. چىراي- تۇرقى خانىم قىزلارنىڭكىدەك ئاپئاق، ئەۋرىشىم، ئۇيقۇسى ئىنتايىن ياخشى، خوتۇننىڭ جانىنى قاخشىتىدىغان سېھرلىك تەلپۈنۈشلىرى بىلەن پەرۋايى پىلەك. پاقىدىنمۇ قورقۇپ، خوتۇن باللىرىنىمۇ تاشلاپ بەدەر قاچىدۇ.

" ئەقىل " گە نەزەر

تۆمۈر مەرگەن: ئەقلىنى ئەل- ئاۋام ئۈچۈن پايدىلىق ئىشلارغا سەرىپ قىلىشنى، شەرەپ ، مەجبۇرىيەت دەپ بىلىدۇ. ئىنتايىن ئۇستا مەرگەن، ئات ئۈستىدە كېتىۋېتىپ قېچىپ كېتىۋاتقان توشقاننىڭ كۆزىگە سوقالايدۇ. ئۇنىڭ ئەقلى، دۇنياسى، بارلىقى ئالدى بىلەن بىر ئاۋامى روھقا تەۋە.

سادىر: ئۆزى قىلىۋاتقان ئىشقىمۇ ئاقىل-زېھىن قويمايدۇ، بەلكى مەجبۇرىيەت، قانداقتۇر بىر كىملەرنىڭ يۈزى، دەۋىتى، ئەيىپ تۈيغۇسى تۈپەيلىلا ئىش قىلىدۇ. ئالدىدا قېچىپ كېتىۋاتقان تۈلكىنىمۇ ئاتالمايدۇ. ئەقلىنى، كۈچىنى ئەل- ئاۋامنىڭ مەنپەتى ئۈچۈن سەرىپ

قىلىشنى تېخىمۇ خالىمايدۇ. ئۇنىڭ ئەقلى زېھنى خېلىلا چولتاھەمدە ئاۋامدىن ئۆيگە، ئۆز بېشىغا كۆچكەن.
[سادىر: ئۇ ئەقلىنى ھېچقانداق ئەھمىيەت ئۇنۇمسىز ئويۇن تاماشىنىڭ سېسىق ئىس بۇسىدا كۆمۈپ قويىدۇ، ھەتتا ئائىلىنى قانداق قامداش، خوتۇنىنىڭ ئىپپىتىنى قانداق ساقلاشقىمۇ باش قاتۇرمايدۇ، ئۇنىڭدا ئاۋامىي روھ ئاللىقاچان ئۆلگەن، ئائىلە قارىشى ئېغىر دەرىجىدە سۇسلاشقان، ئۇنىڭ ئەقلى ئۆز قارنىغىلا مېقلاغلىق.

سەمەتچان: ئۇنىڭدا ئەقىل بولىشى مۇمكىن، لېكىن ئۇنىڭدا ئەقىل، ئىقتىدارنى توغرا يوسۇندا ئىشقا سالىدىغان يېتەكچى ئاڭ ئەقىدە مەۋجۇت ئەمەس. ئۇنىڭدا ئەل ئاۋام ياكى ئائىلە ئىدىيىسى ئەمەس، نىكاھنى چۈشەنگۈدەكمۇ ئەقىل يوق. ئۆزىنىڭ كىملىكى، ئەرنىڭ ۋەزىپىسىنىڭ نىمە، قانداق بولىدىغانلىقىنى ئويلىغۇدەكمۇ ھېس بۇ زاتى جانداردا مەۋجۇت ئەمەس. ئۇنىڭ ئەقلى پەقەت خوتۇننى قانداق ياساش، قورسىقىنى تويغۇزۇش ۋە ئاللىكىملەرنىڭ قويىنىغا ئۇزۇتۇپ قويۇشتىن باشقىغا ئىشلىمەيدۇ. خوتۇنى كىملەر ئۈچۈن ياسىنىپ، كىملەرنىڭ رازىلىقى خوشلىقى ئۈچۈن زىننەتلىنىۋاتىدۇ، دېگەنلەرنى ئويلاپمۇ قويمايدۇ. خوتۇنىنىڭ ھاياسىنىڭ ئۆزىنىڭ غورۇرى، ياتلار بىلەن كۆڭۈل ئېچىپ يۈرۈشىنىڭ ئۆزىگە خورلۇق ، ھاقارەت، ئۆلۈم، نومۇس ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغۇدەك ، ئويلىغۇدەك ئەقىل- ئاڭ ئۇنىڭدا يوق. ئۇ خوتۇنىنىڭ ھەر قانداق قىلىق، ئادىتىنى توغرا چۈشىنىۋەرگۈچى خۇمسى مىجەز<< ئىلمىي>> مەخلۇق. بىز

بۇنمۇ ئەقىل، ئىلمىيلىك دەپ سۈپەتلىشىمىز كېرەكمۇ؟ كىشىلەرنىڭ ھەرقانداق ئىنتىلىش، ھاۋايى ـ ھەۋەسلىرىگە ئىنسان تەبىتى، كىشىلىك شەخسىيەت دەپ بىرمۇنچە توقۇم سۆزنى ياسىۋېلىپلا يول قويۇۋېرىشىمىز شەرتمۇ؟ بۇ خىل ئۆز ئۆزىمىزنى ئالدايدىغان سەپسەتە ئىچىدىكى رەزگىللىكتىن ئىنسانغا نېمە پايدا، نېمە خوۋلۇق يېتەر ھەم يەتتى؟ ئەقىل ئىنسانغا ئۇنىڭ كائىناتنىڭ غالىپ غوجىسى بولۇشى ئۈچۈن بېرىلگەن بىباھا نېمەت ئىدى، سەمەتچان بۇ سەمەرىلىك سوۋغىنى خوتۇننىڭ تاپىنىغا باغلاپ قويۇپ، خوتۇننىڭ پېتىككە تازىم قىلىپ ئولتۇرۇپتۇ. بەزىلەر بۇنى ھۆرمەت، ئىلمىيلىك دەپ بوياپ كۆرسىتىپ سەپسەتە ساتىدۇ. مەن ئەرنىڭ ئەقىل ـ ئەقىدىسىنىڭ خوتۇنلارغا پۈكلىنىپ، يالۋۇرۇپ رازىلىق ئېلىشقىلا ئىشلىتىدىغان پايتىما ـ پېتەكنىڭ ھالىغا قېلىشىدىن بەك قورقىمەن. ئەر ئۆز پەزىلىتى، سۆرى بىلەن خانىم قىزلارنىڭ مەيلى ـ رايىنى قول باغلىتىپ ئالدىغا ئەكىلەلىسە، ئۇنىڭ سۆيگۈ ـ مۇھاببەت دەپ چاپقان ـ تاپقىنى پاخال ـ پۈچەككە باراۋەردۇر.

" ئەقىدە" گە نەزەر

تۆمۈر مەرگەن ئۇنىڭ يۇرتىغا ، ئۆزى قىلىۋاتقان ئىشقا ، ئەل ـ ئاۋامنىڭ تەقدىرگە بولغان ئەقىدە ـ ئىخلاسى پەۋقۇلئاددە كۈچلۈك . ئۇ قىلىۋاتقان ئىشنى شەرەپ ، بۇرچ دەپ بىلىدۇ . ئەل ئۈچۈن ، دۇرۇس يول ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلىشقا ھەر قاچان تەييار تۇرىدۇ . ياۋنى ، خەتەرنى يوقىتىشنى ھەممىدىن مۇھىم ئىش دەپ بىلىدۇ . ئۇنىڭ

هاياتقا بولغان ئەقدىسى ، ئۆلچەم ـ پرىنسىپى ، بېجىرىدىغان ئىشلارغا بولغان ئىرادىسى ئىنتايىن قەتئىي . شۇڭا ئۇ ئۆلدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ يولۋاس ئۇۋىسىغا باش تىقىدۇ ، كۈلۈپ تۇرۇپ ئەلنىڭ ئەمنلىكى ئۈچۈن جا ن بېرىدۇ .

سادىن ئاتىسىنىڭ ئىزى ، ئەنئەنىسىدىنمۇ مەجبۇرىي دېگۈدەك ماڭىدۇ ، قىلۋاتقان ئىشىغا ئىخلاس قويمايدۇ ، قان ـ قېرىنداشلىرىغا كەلگەن بالايىئاپەتكە ھېسداشلىق قىلىش تۈگۈل ئۇنىڭدىن قاچىدۇ .
دادىسىنىڭ شەرىپىنى ساقلاشنى بۇرچ دەپ تونۇمايدۇ .تىنچ ـئامان ، باش ئاغرىتماي تىرىكچىلىك قىلىشنى جاھاندىكە ئەڭ ياخشى ئىش دەپ قارايدۇ . ياخشى ـ يامان ۋە نومۇس تۇغۇرلۇق ئۇنىڭدا ئېنىق ئۆلچەم ، قاراش يوق . ئۇ جاپا تارتماي ،ئۆز جېنىنى ئاغرىتماي باقسىلا شۇكرىنىڭ چوڭىنى ئوقۇپ ، بېشىنى ئىچىگە تىقىپ ياشايدىغانلاردىن . دېمەككى ، ئۇنىڭدا قەتئىي ، ئېنىق ئەقىدە مەۋجۇد ئەمەس .

سادىر ئۇنىڭ ھاياتقا ، ھەتتا ئائىلە ، ئۆزىگە بولغان ئەقىدە ـ ئىمانىنىڭمۇ تايىنى يوق . ئۇ بىكار يۈرۈشتىن نومۇس ھېس قىلمايدۇ ، جەددىي ـجەمەتىگە ئىنتايىن مەسئۇلىيەتسىزلەرچە پەرۋاسىز مۇئامىلە قىلىدۇ . ھەتتا بوۋىسىنىڭ قىلغان ـ ئەتكىنىنى ، ئەقىدە بەرگەن يولىنىمۇ يالغانچىلىق ، ئويدۇرما قاتارىغا چىقىرۋېتىدۇ . ئائىلىسىنى قامدا ش ، خوتۇن ـبالىلىرىنى خاتىرجەم قىلىشنى بۇرچ دەپ بىلمەيدۇ .

خوتۇننىڭ ھاياسىغا ، ئىززەت ـ نەپسىگە خورمسلارچە مۇئامىلە قىلىدۇ . خوتۇنىغا يات ئەرلەر قارىسا سىيىنى يەپ كېتەمتى دەيدۇ ، ھەتتا " ھالال ـ ھارام بولۇشى بىلەن نېمە كارىم ؟ " دەپ ھۆركىرەيدۇ . خوتۇن ـ باللىرىنىڭ كىيمىنى پۇتۇن ، غىمنى تەل قىلىش ئەلۋەتتە ،ئەقدىسى ساغلام ھەر قانداق بىر ئەرنىڭ جان كەتسىمۇ قىلىشقا تېگىشلىك ئىشى . بولۇپمۇ ، خوتۇننىڭ ھاجەت ـ ھاياسىغا قىلىنغان پەرۋاسىزلىق خوتۇنلارنى ھارام يول ، سوغۇق قوللارغا تەملۇرتۇش ،بۇزۇقچىلىققا داغدام يول ئېچىش بىلەن باراۋەردۇر.

سەمەتجان ئۇنىڭ ھاياتتىن ئىزەيدىغان مەنا ـ شادلىقنىڭ تېخىمۇ تايىنى يوق ، ئۇ خوتۇنى قىبلە ، ئۆيىنى قەبرە قىلىپ تۇگۇلۇپ ياشاشنى ئادەت قىلۋالغان قۇرتسىمان بەندە . ئۇنىڭدا تاشقى دۇنيا ئاۋامىنىڭ تەقدىرىگە ۋە ھەتتا خوتۇننىڭ روھىي دۇنياسىغا مەسئۇل بولىدىغان ئىگىدارچىلىق تۇيغۇسىنىڭ ئۇرۇق ـ پېچكىمۇ يوق . ئۇ ، خوتۇننىڭ خىزمىتنى قىلىشنىلا قوغلىشىدۇ ، ئەمما خوتۇننىڭ نەگە بېرىپ ، نەدە تۇرۇشى ، كىملەر بىلەن قانداق يوسۇندا بىللە بولۇشىغا قىلچىكلىمۇ كۆڭۈل بۆلمەيدۇ ، بولارغا كاللا قاتۇرۇپمۇ يۈرمەيدۇ . ئۇنىڭدا اھايات ، ئائىلىنىڭ بىرلىكى ، ساغلام ئۇيۇشچانلىقىنى قوغدايدىغان ئېنىق ئۆلچەم ـ پرىنسىپ مەۋجۇد ئەمەس < ئۆلچەم ـ پرىنسىپ ئەقدە نېمە ئىش قىلسۇن ؟> ئۇ ، خوتۇننىڭ بەزى قىلىقلىرىغا نارازى بولىدىيۇ ، ئەمما قاش كۆتۈرۈپ خوتۇنىغا ماۋۇ ئىشلارنى قىلسەن ، مونۇ ـ

مونۇ ئىشلارنى قىلساڭ قەتئىي بولمايدۇ ، دەپ ئىككى ئېغىز گەپنىمۇ راۋرۇس قىلالمايدۇ . تۇرمۇشقا قويىدىغان ئەڭ ئەقەللىي تەلىپىنىڭمۇ تايىنى يوق ، ئەقىدىسى ئەڭ چۈپرەندە بۇنداق ئادەملەرنىڭ ئۆزىگۇ خانىۋەيران ، خوتۇن ـ بالىلىرى ، ئائىلىسىمۇ كرىزىس ، خورلۇق ۋە پاسىقلىق ئىچىدە ئىككى ئالەم ۋايىداد ـ ۋايجاندۇر.

تۆت ئەۋلاد قا مەنسۇپ تۆت ئەرنىڭ تەن ، ئەقىل ۋە ئەقىدە ساپاسى ۋە پوزىتسىيىسى ، تۇرقى ـ ھالىنى تۇتۇپ تۇرۇپ بىز شۇ دەۋر ، شۇ ئائىلە ھەمدە شۇ ئائىلە ئەزالىرىنىڭ بەزىبىر قىياپەت ـ ئەھۋاللىرىنى ئېنىق ھالدا كۆرۈپ يېتەلەيمىز . تۆۋەندە نەزەرىمىزدە بولىدىغىنى يۇقىرىقىدەك تەن ، ئەقىل ، ئەقىدە ساپاسىغا ئىگە كىشلەر ـ ئەرلەر ھامىلىقىدا مەيدانغا چىقىدىغان بەزىبىر مۇناسىۋەت قۇرۇلما شەكىللىرى بولىدۇ .

ئەر ۋە ئايال

ئەر ئايالنىڭ يۆلىكى، تېرىكى، باشپاناھىدۇر.ھەر قانداق بىر ئايال ئۆز ئېرىدىن تولۇق بىخەتەرلىك، خاتىرجەملىك تۇيغۇسىغا ئېرىشىشنى ئىستەيدۇ.بۇ خىل خاتىرجەملىك تۇيغۇسى كۆپ قىر كۆپتارامىلىق بولۇپ، ئۇ ئۆز ئۆيىدە ئېيىقتەك يوغان بىر ئەرنىڭ قارانچۇق ـ ھەيكەل ئورنىدا سايە تاشلاپ تۇرۇپ بېرىشىنى ئەمەس،ئەڭ مۇھىمى ئايالنىڭ ماددى ۋە مەنىۋى جەھەتتىكى ئېھتىياجلىرىنى لايىقىدا قاندۇرۇشنى

شەرت قىلىدۇ. ماددى ئېھتىياج ئايالنىڭ پۇل ـ ئىقتىزاد،
كىيىم ـ كېچەك، يېمەك ـ ئىچمەكتىن بەھرىلىنىشى ئارقىلىق ئەمەلگە
ئاشسا،مەنىۋى ئېھتىياج ئايالنىڭ كۆيۈش ـ سۆيۈشكە ئېرىشىشتىن
كۆڭلى شاد، شەھۋەت ـ مۇھاببىتىنىڭ لايىقىدا ئىنكاسقا ئېرىشىشىدىن
بەختىيار ھېس قىلىشى ئارقىلىق ئەمەلگە ئاشىدۇ.بىر پازىر ئايال
ھەرگىزمۇ ماددى يوقسۇزلۇق، گادايلىق تۈپەيلى ئۆز ئېرىگە ۋاپاسىزلىق
قىلىپ، نىكاھقا يۈزسىزلىك قىلمايدۇ. ئەمما مەنىۋى ئېھتىياجىنىڭ
قانائەتلىنەلمەسلىكى،تېگىشلىك بەھرىلىنىش تۇيغۇسىغا ئېرىشەلمەسلىك
تۈپەيلى، ھەر قانچە باي ـ باياشات ئائىلىنىڭ زەردار خوتۇنلىرىمۇ
ئۆزىنى ھېچنىمىسى يوقتەك بەختسىز، غەمكىن ھېس قىلىشى، ۋە
ھەتتا قېچىپ تازىغا خوتۇن بولىشىمۇ مۇمكىن.ئۆز ئېرىدىن رازىمەن
ئاياللار باشقىلارغا كۆز قىرىنى سېلىپمۇ قويمايدۇ. ئېرى رازى قىلالمىغان
ئاياللار ئوڭاي بۇزۇلىدۇ،ئىناۋەتتىن چىقىدۇ، ئېرىنى كۆزگە ئىلمايدۇ،
نىكاھنى مەنسىتمەيدۇ،ئىپپەت ھاياسىغا ئېتىبارسىز قارايدۇ.
ئەرلەرنىڭ ئايال ئالدىدىكى بۇرچى يالغۇز ئۇنى يېدۈرۈپ ـ
تويدۇرۇپ، ئوغرى ئېلىپ قاچماسلىقى، قېچىپ كەتمەسلىكىدىن خەۋەر
ئېلىپ ئولتۇرۇشلا ئەمەس،بەلكى يەنە ئۇنىڭ ھاياسى،ئىپپىتىگە ئىگە
بولۇش،ئۇنى قوغداش، ئاسراشتۇر.شۇھبىسىزكى،<<ئاياللار ئەرلەرگە
جانابى ھەقنىڭ ئامانىتىدۇر>>. ئايالنىڭ ھاياسى ئەرنىڭ باھاسى؛
ئايالنىڭ ئىپپىتى ـ ئەرنىڭ شەرەپ قىممىتى؛ ئايالنىڭ نومۇسى ئەرنىڭ
ھوزۇرى، غورۇرىدۇر. ئۆزخوتۇنلىرىنى خالىغان بىر ئەر بىلەن ئاشكارە
يوشۇرۇن تۇستە كۆڭۈل خوشى قىلىشقا تاشلاپ بەرگەن، قويۇپ

بەرگەن ۋە ھەتتا خوتۇننىڭ يەنە بىر ئەر بىلەن قۇچاقلىشىپ، سۈركىلىشىپ كۆڭۈل ئېچىشىغا(تانسا، ۋالىس،ئۇسۇللارنى كۆز ئالدىڭىزغا كەلتۈرۈپ بېقىڭ) ھەجىيىپ مەستخۇشلۇق بىلەن كۆرەڭلىك ئىلكىدەئولتۇرغان بىر ئەردە ئەركەكلەرچە ساغلام ئەقىدە-ۋىجدان يوقتۇر. مەن ئۇنداق ئەرلەرنىڭ ئۆز خوتۇننى ياخشى كۆرىدىغانلىقىغا ھەققەتەن شەكتىمەن، گۇماندىمەن. خوتۇن كىشى ئۆزىنىڭ ئون-يىگىرمە يىللاپ ئاۋايلاپ ساقلىغان ئىپپەت ھاياسىنى بىر ئەرگە ھالاللاپ بەرگەن ئىكەن، دېمەككى ئۇ شۇ ئۇ ئەرگە مۇتلەق تەۋە يىگانە مەرھەمەتدۇر ۋە ئۇنىڭ تېنى، تىلى. دىلى، دىنى، قېنى، جېنى، جىمى-جىمى نەرسىسى شۇ ئەرگە ئامانەتدۇر. ئامانەت نەرسە يات بىراۋغا خالىغانچە كۆرسىتىلىدىكەن ياكى ياخشى ئاسراپ ساقلىنىپ ئۆز ئىگىسىگە جايىدا يەتكۈزۈلمەيدىكەن خىيانەتدۇر، جىنايەتدۇر. يات ئەرنىڭ تېنى- ئەزايى بىلەن تولا ئۇچراشقان ئايالدا ھايا،ئۆز ئېرىگە ۋاپا قالماس، ياتلارنىڭ يىرىك قوللىرىنى نومۇس دەپ بىلمەس، ھاياسىز گۈزەللىك،ۋاپاسىز نىكاھ قايسى بەندىنى شاد قىلىپ باققان؟...

ئۆز خوتۇنلىرىنىڭ ئېھتىياجىنى راۋرۇس قاندۇرالمىغان ئەرنىڭ بويىنى ھامان ئىگىك، بويىنى پۈكۈكتۇر.بىر ئەر خوتۇنىغا لازىم نەرسىنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ بېرەلىسە ئاندىن ئۇنىڭدىن ئۆزىگە لازىم ساپا خىسلەتنى ئاشۇرۇپ تەلەپ قىلالايدۇ.خوتۇننى رازى، قايىل قىلماي تۇرۇپ ئۇنىڭدىن رازى بولغىدەك ئىتائەتنى كۈتۈش،ئارزۇلاش بەكمۇ ئەخمەقلىقتۇر.

ئېرىدىن رازى بولمىغان قانائەت تۇيغۇسىغا ئېرىشەلمىگەن ئاياللارنىڭ ئۆيىدە تۇرغۇسى كەلمەيدۇ، قەلبىدىكى، ۋۇجۇدىدىكى بوشلۇقنى سىرىتلاردىن،باشقا نەرسىلەردىن ئىدىگۈسى كېلىدۇ.نەتىجىدە كىيىمگە، گىرىمگە بېرىلىدۇ.ئۆز تېنىدىكى ھاياجان ۋە تەلپۈنۈشلەر ئېرىنىڭ نىمجانلىقى ۋە مەسئۇلىيەتسىزلىكى تۈپەيلى ئېتىبارسىز قالغاندا لازا، ھاراق-شاراپ،گۈلدۈر-گۇپپاڭ مۇزىكىلارغا ئەسەبىيلەرچە سەكرەش ئارقىلىق تېنىدىكى نازۇك تۇيغۇلارنى غىدىقلاپ شۇ ئارقىلىق ئارام تاپماقچى بولىدۇ. ئۇ ئارقىلىقمۇ كۆڭۈل باياۋىنىدا سوزۇلۇپ ياتقان قاغجىراش، قۇرغاقچىلىقنى بېسىپ بولالمىسا بۇزۇلىدۇ.يات ئەرلەر ئارقىلىق خوشلۇق ئىزدەيدۇ.....

ھەقىقەتەنمۇ تاپتىن چىققان ، بۇزۇلغان،ئەڭ پاسىق، شەرمەندە ئوزۇنلاردا ياسىما ناز-كەرەشمە،يالغان ھاياجان ۋە سۇنئىي غىدىقلاش شەكىللىرى بىلەن قىيامەتنىڭ نەرسىنى چىللاۋاتقان ھەر بىر ئايالنىڭ كەينىدە تېنى ئاجىز،ئەقلى چولتا،بېلىكى سوۋىغان،ئەرلىك جاسارەت-روھى سۇنغان ئەقىدىسى زەئىپ نىمجان ئەردىن كەم بولغاندىمۇ بىرى ھەتتابىر نەچچە مىڭى بار.پەيغەمبەر ئەلەيسالام ھەر بىر ئەرنى پادىچىغا ئوخشاتقان ۋە ئۆز پادىللىرىڭلارنى ياخشى قوغداڭلار ، دېگىنىدى.دېمەككى ئاياللار، باللار ئەرلەرنىڭ قوغدىشى بەرھەق بولغان تاۋاباتلار جۇملىسىدىندۇر. ئاياللارنى ئاسرىماسلىق،سۆيمەسلىك، تەربىيلىمەسلىك، ئۇنىڭ ئارزۇ-خاھىشىغا سەل قاراش تۈپەيلى ئاياللار يولدىن چىقىپ كېتىدۇ.ھەر بىر بۇزۇق خوتۇننىڭ كەينىدە بوشاڭ ئەردىن بىرى بار، ھەربىر ئەخلاقسىز قىزنىڭ كەينىدە مەسئۇلىيەتسىز دادىدىن، پەرۋاسىز ئاكىدىن ياكى بىغەم

ئۇكدىن بىرى ياكى بىر نەچچىسى بار. ھېچ بولمىغاندا پاكىز، سالىھ قىز-خوتۇنلارنى بۇزغىلى، ھايۋانى نەپسىنى ھارامدىن قاندۇرۇش كويىدىلا يۈرىدىغان بەدبەخت ئەردىن كۆرمىگى بار.دېمەككى، خوتۇن-قىزلارنىڭ ساقلىقى، پاكلىقى، ئاقلىقى ئۈچۈن ئەرلەرنىڭ تۆزەلمىكى،كۆچلەنمىكى،ئۆزلىرىنى تەن، ئەقىل، ئەقىدىدە كامىل، قابىل قىلىپ يېتىشتۈرۈپ چىقمىقى مۇرەسسە قىلىپ بولمايدىغان ھەققەتدۇر.قابىر ئەرلەر سالىھ ئاياللارنى تەربىيلەپ، يېتىشتۈرۈپ چىقالايدۇ،پەزىلەتلىك ئاياللار مۇنەۋۋەر باللارنى تۆركۈملەپ تۇغۇپ تەربىيلەپ بېرەلەيدۇ. مىللەتنىڭ جىسمانىي، مەنىۋىي گەۋدىسى شۇندىلا مۇناردەك كېرىلىپ تىكلىندۇ..

ئەرلەر بىلەن ئاياللارنىڭ نىكاھ ئاساسىدىكى قوشۇلىشىدىن مۇھاببەت خاندانلىقى بەرپا بولىدۇ. ئەرلەر ئاشۇ كۆكۈل مەملىكتىنىڭ شانۇ-شەۋكەتلىك تاجۇ تەختىدىن ئورۇن ئالغۇچى شاھ-سۇلتاندۇر، ئاياللار بولسا ئىپپەتلىك، ھۆرمەتلىك مەلىكە خانىشلاردۇر. شاھتا شاھقا تۇشلۇق ساپا،پاراسەت، سۆر ، كىبىر،پەرمان بەرگۈدەك كەسكىن ئۆلچەم،ئەل-يۇرتقا ئىگە بولغىدەك ھامىيلىق روھى بولمىسا ۋە ھەتتا خان-ئايىلارنىڭ قاش-قاپىقىغا قول باغلاپ قالسا ئۇنىڭ شاھانە سەلتەنىتى نېمىگە ھېساب؟ بۇ خىل خاندانلىق قانچىلىك داۋاملىشىدۇ؟ شاھقا تۇشلۇق سۆر ھەيۋىسىنىمۇ يوقتىپ ، چۆرىلەرچە كىر-پايپاق يۇيۇپ ئولتۇرسا قايسى مەلىكە-ئايىم ئۇنى خان-جان بىلىپ ئىتائىتىگە كىرەر؟ ئۇنىڭ كەيىندىن بەخت ئىزدەپ ئەگىشىپ ماڭار؟.....

تۆمۈرمەرگەن ئۇ 14 يېشىدا ئالغان خوتۇننىڭ كىيىم ـ يېمىنى پۈتۈن ، دىلىنى يورۇق ، روھىنى ئۈستۈن قىلدى . خوتۇنى ئۇنى غورۇر بىلىپ شەكسىز ئىتائەتكە كىردى ، ھەتتا ئۆلگەندىن كېيىنمۇ ئۇنى پەخىر ـ ئىپتىخار ، ھاياجان ، سېغىنىش بىلەن ياد ئېتىپ تۇردى . ئۇ ، خوتۇننىڭ ئېشتانىبېغىغا ئېسىلىپ . قولتۇقىدىن چىقماي يېتۇۋالمىدى ، بەلكىم ئۇلۇغ قۇرۇق ۋەدىلەرنىمۇ بەرمىگەن بولۇشى مۇمكىن ، ئەمما ئۇ مۇھەببەت ، كۆيۈنۈشنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى ، ئەرنىڭ خوتۇن ئۈچۈن نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى ئۆز ھەرىكىتى بىلەن دەپ بەردى . ئەر ـ خوتۇننىڭ مۇناسىۋىتى يالغان ـ ياۋىداق گەپ ئۈستىگە ئەمەس ، ئاددىي ئەمما مۇستەھكەم ئىشەنچ ، ئەقىدە ئۈستىگە قۇرۇلۇپ ، يۈرەك ـ يۈرەككە تائەبەدلىك قوشۇلۇپ كەتتى . ئۇ ئۆلۈم ئالدىدا خوتۇنىغا خۇش ئېيتىپ ، ئائىلى ئۈچۈن غەم ـ ئەندىشە قىلىپ كەتمىدى . ئۇ ، خوتۇننىڭ ئۆز ئۆلۈمىنى ئەپسۇس ئەمەس ، شەرەپ بىلىپ روھىي ئۈستۈن ھالدا جۇشقۇن مەغرۇرلۇق بىلەن پاكىز ، مەنىلىك ياشاپ ئۆتەلەيدىغانلىقىغا ئاللىقاچان ئىشەنگەن ، ئۇنى شۇ ھالدا تەربىيلەپ چىقالىغانىدى .

سادىن .ئەسەردىن بىز سادىننىڭ خوتۇنى بىلەن مۇناسىۋەت تەپسىلاتىنى تەھلىل قىلغۇدەك تەسۋىر ـ بايانلارنى ئۇچرىتالمايىمىز . ئەمما ئۇنىڭ جان ۋە ئائىلە قايغۇلىرىدىن ئۇنىڭ خوتۇننىڭ ئەتسىگە بولغان ئىشەنچ تۇيغۇلىرىنىڭ ئىنتايىن ئاجىز ئىكەنلىكىنى بايقاپ يېتەلەيمىز . دادىسى تۆمۈر مەرگەن خوتۇننىڭ كېيىنلىكىگە غەم ـ قايغۇ ، ئەندىشىدىن خالىي قالتىس ئۈمىد بىلەن مۇئامىلە قىلالىغانىدى . سادىندا خوتۇننىڭ

پەزىلەت ـ ساپاسىغا ، تائەت ـ تەقۋاسىغا ئىشەنچى كەم بولسا كېرەك .

سادىر . ئۇ ، خوتۇنىنىڭ تاماق لازىمەتلىكلىرىنىمۇ ھەل قىلىپ بەرمەي يانپېشىنى يەرگە چاپلاپ يېتىۋالدۇ . ئۇ ، خوتۇنىنىمۇ سىرتلارغا چىقىپ ئىشلەشكە بۇيرۇپ ئۆكتەملەرچە ھۆركىرەيدۇ . ئەر بولغۇچى جەزمەن ھەل قىلىپ بېرىشى كېرەك بولغان ئىشلارغىمۇ كەينىنى قىلىۋالدۇ . ئايالنى نازاكەت دۇنياسىدىن چىقىپ كۆچەپ ئىشلەشكە تۈتۈپ بېرىدۇ . خوتۇنلار مېھىر ـ مۇھەببەت دۇنياسىنىڭ ھۆرمەتلىك نازىنىن گۈزەللىرىدۇر. ئۇلار ئېغىر ـ قىيىن ئىشلارغا ئەمەس ، ئەڭ يەڭگىل ئىشلارغا ۋە ئەرلەرنىڭ سۆيۈپ ، پەپىلەپ ،ئاسرا پ ، قوغدىشىغا يارتىلغان . ئاشۇ نازىنىن ، ئەۋرىشىم ، يۇمران تەنىنىڭ ئېغىر ئىشلارغا قېلىشى ئەرلەردىكى ھامىيلىق روھى ، ئىگدارلىق تۇيغۇسىنىڭ ئاجىزلاشقانلىقىنىڭ دەللىلى ، نازۇك تەنلەر ئېغىر يۈك ئاستىدا ئېزىلىپ ، پۈكۈلگەندە ئاياللاردىكى سۆلكەت ـنازاكەت يوقاپ كېتىدۇ . ئۇلار ئىللىق ، مېھرىبان خانىش ـ خوتۇندىن جىسمانىي ، ئەقلىي كۆچىنى چىڭقالدۇرۇپ پۇل تېپىشى كېرەك بولغان مەدىكار ـ ئىشلەمچىگە ئايلىنىدۇ . ئەرلەر دۇنياسىدا ئەرلەر بىلەن كۆچ سىنىشىپ رەھىمسىزلەرچە تىركىشىش نەتىجىسىدە ئاياللاردا ئاياللىق خىسلەت ـسۆلكەت زور دەرىجىدە ئاجىزلاپ كېتىدۇ ؛ ئەر ـ ئاياللار ئارىلاش ئىشلەش نەتىجىسىدە ھايا ـ نۇمۇس تۇيغۇلىرى خىرەلىشىدۇ . ئىشلەمچى خوتۇنلار بىر كۈنلۈك ئالدىراش ئىشتىن ھارغىن پېتى ئۆيگە قايتقىنىدا ئۇلارنىڭ ئېرىگە ، بالىلىرىغا ئىللىقلىق ، مېھرىبانلىق

يەتكۈزگۈدەك ماغدۇرىمۇ قالمايدۇ . ئەرلەرنى سۆيدۇرۇپ ـ كۆيدۇرىدىغىنى سىرتلاردىكى مەدىكار ـ ئىشلەمچى ئايال ئەمەس ،. ئۆيدىكى چىۋەر خوتۇندۇر . ئەمما ھارغىنلىق ئۇلارنى ئېزىدۇ ، بوشاشتۇرىدۇ . نەتىجىدە ئاياللار ئائىلىدە جەزمەن بېجىرىشى كېرەك بولغان ئاياللىق مەزمۇناتلىرىنىمۇ ئورۇندىيالماي قالىدۇ ۋە ھەتتا تېرىككەك ، ئېرى بىلەن تەڭ تۇرۇپ زاكونلاشقاق بوپقالىدۇ .
سادىر خوتۇنى يات ئەرلەرنىڭ قارىشىدىن ئۇيىلىدىغانلىقىنى ئېيتىۋاتىسمۇ " قارىسا قارىمامدۇ ، قارىغانغا سېنى يەپ كېتەمتى " دەيدۇ بېزەڭلەرچە . دېمەككى ، ئۇ ، ئاياللىنىڭ ئېپپىتىنى يات كۆزلەرنىڭ ھارامزادىلەرچە قارىشىغا نومۇس ھېس قىلماستىن تاشلاپ بېرىدۇ ، ئاياللىنىڭ ھاياسىنى قوغداش تۈگۈل ، ئۇنىڭ نومۇس ئالدىدىكى ھايا بىلەن قىزىرىپ ـ تەمتىرىشىنى مازاق قىلىدۇ . بەلكىم بۇنداق ئەرلەر خوتۇنى يەنە بىرى بىلەن ئاپئاشكارا ناشايان ئىشلارنى قىلشىسمۇ " شۇمگەنگە تۈگەپ قالىدىغان كەمپۈت بولمىغاندىكىن " دەپ ھېچ ئىش بولمىغاندەك يەنە شۇ ئاياللىنى خاتىرجەم خوتۇن قىلىپ ئولتۇرۇۋېرەر. ھەقىقەتەنمۇ ، بىزدە " خوتۇن ئالساڭ كوچىدىن ئال ، ئادەم قىلىش ئۆزۈڭدىن " دەيدىغان ھېكمەت بار . ئەر جۇشقۇن ، ساغلام ، ئەقىدىلىك بولسا پاھىشىنىمۇ تەقۋا ئايالغا ئايلاندۇرۇپ خوتۇن قىلىپ ئولتۇرالايدۇ . ئەمما بوشاڭ ـ زەئىپ ئەرلەر مۆمىن خوتۇنىنىمۇ ج الايىقا ئايلاندۇرۇۋېتىدۇ ....خوتۇنى سادىرنى كۆزگە ئىلمايدۇ ، ئۇنىڭغا تەئەددى قىلىدۇ ، ئۇنى مازاق قىلىپ كۈلىدۇ ۋە ئاخىردا " ئەر كىشى يوق يەردە " دەپ ، ئېرىنىڭ زەئىپ گەۋدىسىنى ئىنكار قىلىپ تۇرۇپ

ئەرلەر قىلىدىغان ئىشقا قول تىقىدۇ ، ئۇنى كۆزىدىن سىلىۋېتىدۇ ، ئاندىن " ئىست ئە ر" دېگىنچە ئەرلىك روھىنىڭ قورۇپ كېتىۋاتقىنىغا هازا ئاچقاندەك ئۆزىنى تۇتالماي يىغلاپ كېتىدۇ .ئۇنىڭ " ئىست " دېيىشىدىن ۋە ئاچچىق يىغىسىدىن مەسئۇلىيەت تۇيغۇسىنى يوقاتقان نىمجان ئەرلەرگە بولغان ئاچچىق ئەپسۇس ئاڭقىپ تۇرىدۇ. سادىردا خوتۇننى رازى قىلىپ تۇرۇپ ئاندىن ئۇنى سالىھلىققا چىللايدىغان ساپا مەۋجۇد ئەمەس . ئۇ خوتۇنىدىن ئەمەس ، ھەتتاكى خوتۇ نىمۇ ئۇنىڭدىن ئىشەنچ تاپالمىدى . ھەقىقەتەنمۇ پەزىلەتلىك ئاياللار بولۇمسىز ئەرلەرنىڭ قولىدا ۋەيلۇن دوزاخ ئازابىغا مۇپتىلادۇ ر.

سەمەتچان: ئۇ ئايالنى ئىتائەتكە ئالغان ئەر ئەمەس،ئايالغا ئىتائەتكە كىرگەن ئەر، يەنى سۇنغان ئەر، ئاغدۇرۇلغان خاندۇر. ئۇ، خوتۇنىنىڭ ئاش- تامىقىنى ئېتىپ، ئىشتان-پايپىقىنى يۇيۇپ ئولتۇرغۇچى چاكار ئەردۇر.بىر ئەرنىڭ ئائىلە ئىشلىرىغا ياردەملىشىشى ئەڭ ئەقەللى ئىش، ئەمما، بىر ئەرنىڭ ئىزچىل، ھەركۈنى خوتۇنى تۇرۇشقا تېگىشلىك قازان بېشىنى ئىگىلەپ ، خوتۇنىنىڭ ئورنىغا ئۆتۈۋېلىشى نومۇسلار ئىچىدىكى ئەڭ نومۇستۇر. ئائىلە ئىشلىرىدا چەك يوق، لېكىن ئەر بىلەن ئايال قىلىدىغان ۋە قىلىشقا لايىق- ئەپ قىلىپ يارىتىلغان بەزى ئىشلارنىڭ ئۆز يولىدا جارى بولمىقى كاتتا ھېكمەت، قانۇنىيەتنىڭ ھۆكمى دائىرىسىدىكى ئىشتۇر.مەن ھېچقانداق بىر ئايالنىڭ ئۆز ئېرىنىڭ ھەر كۈنى ئاش- تاماق ئېتىدىغىنىدىن پەخىرلىك ھېس قىلغىنىنى كۆرمىدىم، ھېچقانداق بىر ئايال ئۆزىنىڭ تامىقىنى ئېتىپ، كىرىنى يۇيۇپ بېرىدىغان ئېرىنى چوڭ بىلىپ ئىززەت كۆرسەتكىنىنى،

هۆرمەتلەپ ئىتائىتكە كىرگىنىنى ھەم كۆرمىدىم. ئاياللار ئەرلەرنىڭ سۆزىنى ياقتۇرىدۇ، ئاياللار ئەرلەرنىڭ نوپۇز-ھەيۋىسىنىڭ كاتتا بولۇشىنى خالايدۇ. شۇنىڭدىن پەخرى-غۇرۇر ھېس قىلىدۇ.قېنى قايسى ئايال يىل-ئون ئىككى ئاي خوتۇن كىشىنىڭ پايپىقىنى يۇيۇپ ئولتۇرغۇچى ئەرنى ھۆرمەت، ئىززەت بىلەن سۆيىدىكىن؟ دېمەككى، ئەر دېمەكلىك نوپۇز-كۈچ دېمەكتۇر. بىر ئەردە ئۆز ئايالىنى تەپ تارتقۇزالايدىغان ، ھېيىقتۇرالايدىغان كۈچ،سۈر، ھەيۋە، نوپۇز بولمىسا خوتۇنى ئۇنى چوڭ بىلىپ ئىتائىتكە كىرمەيدۇ، خوشلۇق بىلەن كەينىدىن ئەگەشمەيدۇ. شۇڭا ئەر-خوتۇنلار ئالمىشىپ قالماقلار ، دەپ مۇراجىئەت قىلماق بەك زۆرۈر.

سەمەتچاندا سۈر، ھەيۋە، نوپۇز يوق، ئۇ ئايالىنى ھېيىقتۇرالمىغان، تەپ تارتقۇزالمىغان،ئىتائىتكە ئەكىرەلمىگەن، ھەتتا ئۇنىڭ تاماققا لازا سالماسلىقتەك ئەڭ ئەقەللى، ئەڭ ئادەتتىكى تەلىپىمۇ ئايالنىڭ پۇشتىكىدە پوش. ئۇ خوتۇنىنىڭ بالدۇرراق قايتىپ كېلىشىنى يالۋۇرۇپ تىلەيدۇ.خوتۇنىغا مەلۇم ئىش ياكى پىكىردە كەسكىن ھۆكۈم بىلەن بىرەر ئېغىز گەپىنىمۇ قىلالمايدۇ، ئەكسىچە، ھەدېسىلا يالۋۇرىدۇ، يېلىنىدۇ. خوتۇن ئالدىدا تىز پۈككەن، بېشى ئىگىلگەن، تىلى تۇتۇلغان بىر ئەرنىڭ ئايانچلىق ئىڭرىشى، ئاجىزلارچە يېلىنىشى ئۇنىڭ ھەربىر ئاۋاز تېمبىرىدىن يەتكۈچە ئاڭلىنىپ تۇرىدۇ . ئەرنىڭ تەن، ئەقىل، ئەقىدىدە ئاجىزلىقى، ئېرىدىن يېتەرلىك تويۇنۇش، قانائەت تاپالمىغان خوتۇنىنى ئۆزىنى بوياپ سىرتقا ئاتىدىغان، ئولتۇرۇش-چايلاردىن خوشلۇق ئىزدەيدىغان ئىزدەيدىغان

قىلىۋەتكەن."جاننى قاخشىتىدىغان مەنىلەر"نىڭ سەمەتچان تەرىپىدىن پەرۋاسىز تاشلىنىشى خوتۇننى ياش ئاياللاردا بولىدىغان چەكسىز ھاياجان، ئوتتەك تەلپۈنۈشلەرنى لازىنىڭ ئاچچىقىدا ، بەزمىلەرنىڭ سۈرەن ساداسىدا، ۋە يەنە ئاللىكىملەرنىڭ قول- قۇچىقىنىڭ غىدىقلىشىدا باسىدىغان قىلىپ قويغان. شۇڭا، ئۇ ئېرىنى چاكارچىلىكمۇ كۆزگە ئىلمايدۇ، ئۇنى مەدىكارنى ئىشقا سالغاندەك كۆرەڭ بۇيرۇق تەلەپپۇزىدا ئىشقا ھەيدەيدۇ. بىز ئەر- خوتۇن ئىككىسىنىڭ دىئالوگ ئۇرانىدىن ئەر-خوتۇنلار ئارا بولىدىغان ھۆرمەت- تەكەللۇپ، يول قويۇش، ئىزا، ئۆز كۆرۈش تۇيغۇسىنىڭ ئىزناسىنىمۇ تاپالمايمىز.
سەمەتچان خوتۇنىنىڭ ھاياسىنىڭ ئۆزىگە مۇتلەق تەۋە ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ يات ئەر- خوتۇنلار سورۇنىدا كەلسە-كەلمەس يۈرۈشىنىڭ ياخشى ئەمەسلىكىنى، نىكاھنىڭ ئىززىتىنى ساقلاش كېرەكلىكىنىمۇ ئەسكەرتەلمەيدۇ. دېمەككى، خوتۇنىنىڭ ھاياسىغا ئىگە بولالمايدۇ.
ۋاھالەنكى، بىز خوتۇننىڭ جىسمىنى ئەمەس، ئەڭ مۇھىمى ئۇنىڭ ھاياسىنى ئالىمىز ھەم ئاشۇ ھاياغا نىكاھ ئاخىرلاشقۇچە ياكى ئۆلگىچە يالغۇز ئىگىدارچىلىق قىلىمىز. خوتۇننى شېرىكلىشىپ ئالمىغانىكەنمىز، ئۇنىڭدىن بەھرىلىنىش، ھوزۇرلىنىش ھوقۇقىمۇ مۇتلەق بولۇشى كېرەك. خوتۇن ئۇمۇمنىڭ مۈلكى ئەمەس، بىر خوتۇننىڭ زىننەت- زىياسى ئۆز ئېرىدىن باشقا يەنە بىر يات ئەرگە مۇتلەق ھارامدۇر.
سەمەتچان بەلكىم خوتۇنىنىڭ كىملەردۇر بىلەن كۆڭۈل ئېچىپ يۈرۈشىنى توغرا چۈشىنىدىغاندۇ، ئۆزىنىڭ خوتۇنىغا تۇتقان پوزىتسىيىسى يول قويۇش، ئىلمىيلىك، ھەممەيلەننىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق

تۇرمۇش ئۇسۇلى، دۇنيا قارىشى بولىدۇ، بۇ بىر-بىرىگە ھۆرمەت قىلىش، دېگەندەك پەتۋا- قاراشلار بىلەن ھارغىچە بوياپ-زىننەتلەپ چىقىدىغاندۇ. ۋاھالەنكى، مەن ئۆز خوتۇنلىرىنى يات جىنسلار ئارلاش سورۇن، يىغىلىش، ئولتۇرۇشلاغا قويۇپ بېرىپ ئۆزى ئۆيدە بىخرامان ئۇخلاپ ياتقان ھەرقانداق بىر ئەرگە ئەپسۇس، يەنە مىلك ئەپسۇس دېگۈچىلەردىن. خوتۇن كىشىنىڭ مۇھاببىتى ۋە مۇھاببەت قويغۇدەك يېرى ئۇنىڭ ئىپپەت-ھاياسىدۇر. ھاياسىز خوتۇندا سېنى سۆيدۇرگۈدەك گۈزەللىك، نازاكەت نېمە ئىش قىلسۇن؟
سەمەتچاننىڭ ئايالى ئۇنى ئەسلىدىنلا مەنسىتمەيتى، كۆزگە ئىلمايتى، ئۇنىڭدى ئازراقمۇ رازى ئەمەس ئىدى. ئاخىردا ئۇ سەمەتچاننىڭ ياقىدىنمۇ قورقۇپ ئالدى-ئارقىغا قارىماي پارتىلداپ قېچىشلىرىغا قاراپ، " كەلمەسكە كەتكەن بىر قىممەتلىك نەرسە ئۇچۇن ئاھ ئۇرۇپ، ھازا ئاچقاندەك يىغلاپ نالە" كۆتۈردى. ھەئە ھەققەتەن بىر ئايال ئۇچۇنلا ئەمەس، بىر ئائىلە ، مىللەت ئۇچۇنمۇ قىممەتلىك بىر نەرسە ئۇن-تىنسىز يوقاپ كېتىۋاتاتتى.

ئەر ۋە ئەۋلاد

ئەرنىڭ پەرزەنت ئالدىدىكى مەجبۇرىيتى ئۇنى دۇنياغا تۆرەلدۇرۇپ تاشلاپ قويۇشلا ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭغا ھاياتلىقتا جەزمەن رىئايا قىلىش كېرەك بولغان ئەمەل- مىزانلارنى، ئەجدادلار ئۇگۈتلىرىنى، ئېسىل ئەنئەنىنى، ئەخلاق ئەركانلارنى يېتىلدۇرۇش ۋە كىچىكىدىنلا غەيرەتلىك، قەتئى، جاپا- مۇشاقەتلەر ۋە ئازغۇن ئىدىيەلەر ئالدىدا تەمترەپ قالمايدىغان قىلىپ تەربىيەلەشتىن ئىبارەت.

تۆمۈر مەرگەن : ئۇ ئۆزىنىڭ ياشاش ئۇسۇلى بىلەنلا بوپكەتتىدە، ھاياتىدىكى ئىنتايىن چوڭ بىر خاتاغا يول قويدى. باللىسى سادىنىي ئايالىنىڭ تەربىيىسىگىلا تاشلاپ قويۇپ ئۇنى ئۆزىنىڭ، ئەجدادلىرىنىڭ ئىزىدىن ئەگەشتۈرۈشنى، ئەرلەرنىڭ ۋۇجۇدۇدىكى قورقۇمسىز خىسلەتلەرنى ئوغلىغا سىڭدۈرۈشنى ئويلاپ قويمىدى.بالا تەربىيىسى نوقۇل ئانا تەرىپىدىن ئېلىپ بېرىلىدىغان جەريان ئەمەس. ھەر قانداق بالا مېھرنى ئانىدىن ئالىدۇ، قەھرى-سۈرنى دادىسىدىن. ئەگەر بىر ۋۇجۇد ئانىسىنىڭ پېشىدىلا ، ئىللىقلىق مېھر باغرىدا يوغىناپ، قەلبى ئاچچىقنىڭ، جاپانىڭ، خەتەرنىڭ، بالا- قازانىڭ، دەھشەتنىڭ سۈر- ھەيۋىسىدىن سىلكىنىپ باقمىسا، ئۇنىڭ قەلبى يۇمشاقلىققا مايىل نازۇك يېتىلىپ قالىدۇ. بىر ئادەم كۆيۈمنىلا بىلىپ غەزەپلىنىشنى بىلمىسە ئۇ ئۆزىنىڭ ئادىمىيلىكىنى تاكاممۇللاشتۇرالمايدۇ، جاھانىنىڭ جاھالىتى ئۇنىڭ پاكىز ئەقدىسىگە يۇندا چاچىسمۇ چىش يىرىپ بىرنەرسە دېيەلمەيدۇ، ئاسماندىن رەھىم، ئادالەت تىلەشنىلا بىلىدۇ، ئۆز-ئۆزىنى ۋە توغرا ھەققەتنى قوغدىيالماي خارلىقتا قالىدۇ. ھەققەتەنمۇ قەھر ھەققىنىڭ قالقىنىدۇر. بىر بالا كىچىك چېغىدىلا قانداق ۋاقىتتا، نېمىگە، قانداق مېھرىبانلىق كۆرسىتىپ، نېملەرگە قانداق قارشى تۇرۇشنى بىلەلمىسە، تاللاش-شاللاش پىرىنسىپىنى ئاتا-ئانىسىنىڭ تەربىيىسىدىن قوبۇل قىلالمىسا بۇ خىل ئىنسانى ساپالارنى تاشقى دۇنيادىن ئاسانلىقچە تاپقىلى بولمايدۇ. بولۇپمۇ بىر ئوغۇل ئاتىسىغا ئەگىشىپ ئەجدادلىرى كەچكەن سۇ، ئاچقان بوزلارغا قەدەم ئېلىپ باقمىسا، ئەجدادلىرى داۋاملاشتۇرۇپ كەلگەن شەرەپلىك يولغا كىرىپ، ئۇنىڭغا كۆمۈلگەن

سىر-ئەسرارلارنى بىۋاستە تەلقىنلەپ باقمىسا، شۈبھىسىزكى، بۇنداق قەلب تۇغما ساددا، قورقۇنچاق، شىجائەتسىز پېتى قالىدۇ ۋە ھەتتا ئانىسىنىڭ كەينىدىلا، خانىم-قىزلار دۇنياسىدىلا يۈرۈپ، ئۆي ئىشلىرى بىلەنلا بولۇپ، خېنىم مىجەز، ئىنتايىن ئەۋرىشىم، ئاسانلا ۋايجانلايدىغان جانباقتىلىشىپ كېتىدۇ.

تۆمۈر مەرگەن بەلكىم ئوغلىنىڭ ئۆزىدىنمۇ ئېشىپ چۈشكىدەك پالۋان بولۇپ يېتىشىپ چىقىشىنى ئارزۇلىغان بولىشى مۇمكىن. ئانىسىمۇ ئۇنىڭ دادىسىنىڭ ئىزىدىن مېڭىشىنى كېچە-كۈندۈز تىلەيدۇ. ئەمما ئارزۇ پالۋان تۇغمايدۇ. تەربىيەسىز تاشلانغان بىر ئەۋلاد بىر-بىرىدىن زەئىپ نەچچە ئەۋلاد كىشىلەرنى بارلىققا كەلتۈرىدۇ. موماي تۆمۈر مەرگەن ۋاپاتىدىن كېيىنلا بۇ نۇقتىنى ناھايىتى چوڭقۇر ھېس قىلىپ يەتتى. بۇ ئاجىزلىقنى ئەمدى تولدۇرۇش تەس ئىدى. چۈنكى سادىر ئاللىبۇرۇن ئەر يېتىپ خارەكتىرى پىشىپ قالغان، بۆرىدىن، خەۋپتىن " جان تاتلىق " دېگىنىچە قاچىدىغان ھالغا كېلىپ بولغان ئىدى. ئۇ تۈلكىنى ئاتالماي جىلى بولىدۇ، قېرىنداشلىرى خەۋپتە قالسىمۇ پەرۋا قىلمايدۇ. ئاتىسىنىڭ ماڭغان ئىزى، قىلغان ئىشىنى ئۆزى بىلەن مۇناسىۋەتسىز ھېسابلايدۇ. ئەل-ئاۋامنىڭ لەنىتىدىنمۇ قورقمايدۇ. خوتۇنىنىڭ ، بالىسىنىڭ قولتۇقىغا قىسىلىپلا جان ئاغرىتماي ياساشقا كۆڭۈل بۆلىدىغان بۇ خىل مەۋقەسىزلىك نەدىن كەلدى؟ بىزنىڭ ھۆكۈم نەزەرىمىزنى تۆمۈر مەرگەننىڭ بالا تەربىيىسىدىكى پەرۋاسىزلىققا قادىماي ئامالىمىز يوق. ئۆزىدىكى جەڭگىۋار روھنى ئەۋلادلىرىغا يەتكۈزۈپ بېرەلمەسلىك ئىنتايىن چوڭ ئاجىزلىق، كەمچىلىكتۇر.

سادىن: ئۇنىڭ مىجەزىدە ئاياللارغا خاس ئائىلىگىلا باش قاتۇرۇش ئېڭى كۈچلۈك. بالىسىغا ئامراق، ئەمما ئامراقلىقىدا مەنا يوق. ئامراقلىق سىستېمىلىق تەربىيە پىلان ـ مەزمۇنى بىلەن تەركىبلەنمىسە بالىنى يالاپ-سۆيۈپ، قۇچاقتىن چۈشۈرمەي ئەركىلىتىپ ئولتۇرۇش ئۇنى ياخشى باققان، ئاسراپ سۆيگەنگە ھېساب ئەمەس. سادىن بالىسىغا ئامراق بولىدىغان بولسا ئۇنىڭ ئاتا ئىزىنى بويلاپ سورىغان سۇئاللىرىغا ۋە ساغلام ئۆسۈپ يېتىلىشىگە كۆڭۈل بۆلسە بولاتتىغۇ؟ ئەكسىچە ئۇ بالىغا ئامراقمەن، دەپ قويۇپ بالىسىنىڭ ھەر قانداق بىر قىزىقىشىنى چەكلەيدۇ، ئۇنى " تىنىچ- ئامان تىرىكچىلىك قىلىدىغان ئىشنىڭ پېشىنى تۇتۇش" قىلا رىغبەتلەندۇرىدۇ ۋە بالىسىنى قوغلاپ يۈرۈپ ئانىسىنىڭ ئوتياش ئوتىشىغا ياردەملىشىشكە ئېۋەتىدۇ. دېمەككى، ئۇ بىر پەرزەنتىنىڭ ساغلام ئۆسۈپ يېتىلىشىدە قىيىنچىلىق، خەتەر، مۇشكىلاتنىڭ كەم بولسا بولمايدىغانلىقىنى، بالىلارنىڭ كۆرىيە ئۇستىدە زەيپانلىشىپ كېتىدىغانلىقىنى تونۇپ يېتەلمىدى. ھەددىدىن زىيادە كۆيىنىش بالىلارنىڭ پۇت-قولىغا سېلىنغان ئىشكەل-زەنجىردۇر. بالىلار قىيىنچىلىق ئىچىدە بەردەملىشىدۇ، بېلى قېتىپ، روھى تاۋلىنىدۇ. بۇنداق بالىلار يوغىنىسىمۇ كىچىككىنە قىيىنچىلىق تۇپۇيلى تۈگىشىپ كەتمەيدۇ، جاپادىن قورقۇپ تۈگۈلۈشالمايدۇ.

سادىن ئوغلىنى تەۋەككۇلچىلىك ، قارامىلىقتىن توسۇپ ئوتياش ئوتىشقا تۇتۇپ بەردى. دېمەككى، ئوغلىنى جاسارەت قىرغاقلىرىدىن باغلاپ ئەكىلىپ مېھرى-ئىتائەت دۇنياسىغا باش ئەگدۇردى. ئوغلىغا دادىسىنىڭ تەرىپى، ئەجدادلىرىنىڭ شەرىپىنى دەپ بېرىشنى، شۇ

ئارقىلىق ئوغلىدا ئۇلۇغ غايە تىكلەشنى ئەھمىيەتسىز بىلدى. ئاتىسىنىڭ قىلغان ئەتكىنىنى قورقۇنۇچلۇق نەرسە قىلىپ كۆرسەتتى. بالىسىنى تىللاش، قورقىتىش ئارقىلىق تىز پۈكتۈرمەكچى بولدى. ئۇنىڭ بۇخىل تەربىيە ئۇسۇلىدىن توخۇدىنمۇ قورقۇپ پارتىلداپ قاچىدىغان، ئائىلىسىنىمۇ قامدىيالمايدىغان، هاياتقا، ئائىلىسىگە، خوتۇن ـ باللىرىغا بولغان ئەقىدە ـ ئىخلاسىنىڭ تايىنى قالمىغان،بىكارچىلىق، بۇزۇقچىلىققا بۇرنىغىچە پاتقان، ئەجدادلىرىنىڭ شەرەپلىك ئىزىنى تەپ تارتماستىن يالغانغا چىقىرىپ ئىنكار قىلالايدىغان ئۆكتەم، ئۇششۇق، نومۇسسىز ئەۋلادتىن بىرى تۆرەلدى.
سادىر: ئۇ پەرزەنتىگە بولغان تەربىيەدە ئالدىنقىلارنى تامامەن ئىنكار قىلىش پوزىتسىيىسىنى تۇتىدۇ، ئاتا بوۋىسىنىڭ قىلغان ئەتكەن ئىشلىرى توغۇرلۇق ئۆزىگە بىر نەرسە دەپ بېرەلمەيدۇ، ھەتتا ئوغلىنىڭ مۇشۇ ھەقتە سورىغان سۇئالىغىمۇ پەلىپەتىش گەپلەر بىلەن" قىپقىزىل يالغان" دەپ ھۆركىرەيدۇ. " بۇرۇن كىملەر، نېمە ئىش قىلغان بولسا ئۆزىنىڭ ئىشى، ئۇنىڭ بىز بىلەن ئالاقىسى يوق، بىز ئۆزىمىزنىڭ ئىشىنى بىلسەك بولدى" دەپ قارايدۇ. يەنى ئەنئەنىنى تامامەن ئىنكار قىلىش، ۋە ئۆزىنىلا ئويلاشتەك شەخسىيەتچىل پوزىتسىيەدە تۇرۇپ بالىسىغا تەربىيە بېرىدۇ. ئوغلىغا بىر ئادەمنىڭ ھاياتلىقتا ئەجداد ئەنئەنىسى، ئەقىدە مىزانىسىز مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشىنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈرەلمەيدۇ. ھەممىدە ئۆزىنىڭ ئىشىنى بىلىشنىلا تەۋسىيە قىلىدۇ. شۈبھىسىزكى ئۇنىڭ بۇخىل تەربىيە ئۇسۇلىدىن ئەرنىڭ نېمىلىكى، قانداق بولىدىغانلىقىنىمۇ ئاڭقىرالمايدىغان، ئەجدادلىرىنىڭ

شەرىپى ئەمەس، ئالدىدا جىلمىيىپ تۇرغان خوتۇنىنىڭ ئاپئاشكارا شەھۋىتى، مەنا-ھېسلىرىنىمۇ چۈشەنمەيدىغان، ئەقدە ئىمانى ئۆلگەن، ئەرزىمەس-چۈپرەندە نەرسىلەردىمۇ قورقۇپ ، خوتۇن باللىرىنىمۇ تاشلاپ قاچىدىغان ئەۋلادتىن يەنە بىرى دۇنياغا كەلدى.

سەمەتچان: بىز ئۇنىڭ تۇرغان- پۈتكىنىدىن بالىسىغا تەربىيە ئىشلەپ ھىدايەتكە يېتەكلىگۈدەك ساپادىن لاتا رەختنىڭ چىرىگەن پارچىسىچىلىكمۇ تاپالمايمىز. ھاياتلىقتا قويىدىغان ئۆلچەم- تەلپىنىڭ ھېچقانداق تېپىنى يوق، ئەقدە-ئەخلاقتىن تامامەن مۇستەسنا، قېنى زەئىپ، روھى چۈشكۈن، پاقىدىنمۇ قورقۇپ ئۆيىنى تاشلاپ قاچىدىغان بۇ نىمجان گەۋدە يەنە كىملەرگە، نېمە ھەققىدە تەربىيە ئىشلىيەلىسۇن؟ ھەقىقەتەنمۇ، ئوت ئىچىدىكى ئادەمنىڭ يەنە بىراۋنى قۇتۇلدۇرۇشقا قۇربى يەتمەيدۇ. ئەگەردە سەمەتچانى بالا تەربىيىلىدى دېگەندىمۇ، ئەمدى ئۇنىڭ ئۆگىتىدىغىنى تويغىچە يېيىش، ياخشى كىيىنىش، چاچ تاراش، گىرىم قىلىشتىن ھالقىپ نەگە بېرىشى مۇمكىن؟

مەن زەئىپلىك ئىچىدە قالغان ھەر بىر ئەر- ئايالدىن تۇغۇلغان ھەر بىر نارىسىدە باللىنىڭ ئەتىسى ئۈچۈن چوڭقۇر ئاھ دەيمەن. تۆپ مەنىسىدىن ئالغاندا، ئاشۇ سەبىيلەر پاك-كىرسىز، بىباھادۇر. ئاتا-ئانىنىڭ ناكارلىقى تۈپەيلىلا پاكلىق، ساقلىقىغا شۈبھى كەتمەيدىغان ئەڭ بىغۇبار ۋۇجۇدلار ئەيىبناق، چولاق، روھسىز، ھەتتابارلىق يامانلىق، رەزگىللىكنى ياسىق ئۇۋۇسىغا ئايلىنىپ قالسا، ئەجەبا بۇ تىراگىدىيە، ھالاكەت، ئىنسانىنىڭ قىيامەت-زالالىتى بولماي نېمە؟ !

ئەر ۋە ئائىلە

ئەر دېمەك مەسئۇلىيەت دېمەكتۇر. ئەرنىڭ مەسئۇلىيەتچانلىق روھى ئادەتتە ئائىلە تەشكىللەش ۋە ئۇنى تىزگىنلەشتە ئەڭ كۈچلۈك ئەكس ئېتىدۇ. ئۆز ئائىلىسىنى كۆڭۈلدىكىدەك تەرتىپكە سېپ ئۇنى خاتىرجەم قىلالىغان ھەم ئائىلە ئەزالىرىنىڭ ئورتاق ساداقىتى ئارقىلىق ئۆزى خاتىرجەملىك تۇيغۇسىغا ئېرىشەلىگەن ئەرلەر ھەر قانداق كەسىپ، خىزمەت ، سودىنى ئاراخۇدا، ئوڭۇشلۇق بىجىرەلەيدۇ. ئۆز ئائىلىسىدىن كۆڭلى سۇ ئىچمىگەن ئەر پاراكەندە، ۋەيرانچىلىقتىن قۇتۇلالمايدۇ، ئىشلىرى ئالغا باسمايدۇ. ئەر ھورۇنلۇق، ئىزىلەڭگۈلۈك قىلىپ ئائىلىسىنى ياخشى قامدىيالماي، ئائىلە ئەزالىرىنى مۇھتاجلىقتا سارغايتىپ قويسا، ئۇلارنى قوغدىيالمىسا، ئائىلىدە ھۆرمەت قالمايدۇ، خاتىرجەملەك بولمايدۇ. بۇنداق ئائىلىلەر بىلەن تولغان جەمىيەت تېخىمۇ مۇدھىش پاراكەندە بوپكېتىدۇ. ئەرنىڭ مەسئۇلىيەتچانلىقى ئائىلىنى مۇستەھكەم تۇتۇپ تۇرغۇچى ئەڭ مۇھىم ئامىلدۇر.

تۆمۈر مەرگەن: ئەسەردىن بىز ئۇنىڭ ئائىلىسىنى ياخشى قامداپ، ئورتاق ھۆرمەت-ئىززەت، ئىشەنچ، بىرلىك تۇرغۇزالىغىنىنى ھېس قىلالايمىز. ئائىلە تۇزۇلمىسىدە تۆمۈر مەرگەن يېتەكچى ۋە نوپۇز ئىگىسى، خوتۇنى ئۇنىڭدى پەخىر غورۇر ھېس قىلىپ ئۆزىنىڭ بارلىقىنى ئۇنىڭغا ئائىلىگە ئاتىۋەتكەن. بىز بۇ ئائىلىدىن جىدەل نىزانىڭ

غەلۋە جۇقىنى ئاڭلىمايمىز.
سادىن: بىز ئۇنىڭ خوتۇنى بىلەن بولغان مۇناسىۋەت دىئالوگىنى ئۇچرىتالمايمىز. ئەمما سادىننىڭ پەرزەنت تەربىيىسىدىكى ئۆكتەملىكىدىن ، بىز ئۇنىڭ ئايالىغا بولغان مۇشتۇمزور مۇئامىلىسىدىن ئاز- تولا ئۇچۇرغا ئېرىشەلەيمىز. ئائىلە توپ قوۋىمدىن مۇستەسنا ھالدا مەۋجۇت بولۇپ تۇرالمايدۇ. سادىننىڭ ئائىلىنى توپىنىڭ، ئاۋامنىڭ مەنپەتىدىن يۇقۇرى بىلىشى ئۇنىڭ ئائىلىسىنى جەمىيەتتىن زور دەرىجىدە ئايرىپ تۇرىدۇ، بۇنداق ئائىلىلەر قۇلۇم-خوشنىلار ئارا بىرلىك تاپالمايدۇ.
سادىر:ئۇنىڭ ئۆيى ۋەيرانە كونا.ئۇنىڭ ئائىلىسى ئۈچۈن كۈچىپ ئىشلىمىگەنلىكى ئۇنىڭ ئۆيى ۋە خوتۇنىغا تۇتقان پوزىتسىيىسىدىن مانامەن دەپ ئاشكارلىنىپ تۇرىدۇ، ئۇ ئائىلە ئۈچۈن جان تىكىپ ئىشلەشتىن كۆرە، بەڭ تارتىپ ئوڭدىسىغا ياتىدۇ، كۈننى بىكارغا ئۆتكۈزىدۇ. بىر ئەر، بىر ئىنساننىڭ بىر ئائىلىدە قىلىدىغان ئىشىنىڭ يوق بولىشى مۇمكىن ئەمەس، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ توقلۇقتىن تىقلىپ، شادلىقتىن كېرىلىپ كەتكەن بەندە تېخىمۇ ئەمەس. دېمەك، ئۇنىڭ قىلىدىغان، دەرھال بىجىرىشكە تېگىشلىك ئىشلىرى تاغدەك دۆۋلىنىكلىك. سادىر ۋە سادىرنىڭ تىمساللىدا بىكار يېتىپ كۈنىنى ھارامدىن كەچ قىلىۋاتقان تالاي-تالاي لايغەزەل ئەرنىڭ ئەمەلىيەتتە ئەڭ ئالدى بىلەن ئۆزى غۇربەتتە، خوتۇن -باللىرى كۈلپەتتە.
غۇربەتچىلىكتىن، كۈلپەت ئاسارەتتىدىن قۇتۇلۇشقىمۇ ئىنتىلمەي خارلىقتا ئېزىلىپ يېتىۋېرىش كىشىلەرنى تېخىمۇ يىرگىنىشلىك ھالغا چۈشۈرۈپ قويىدۇ. سادىر ئاشۇ مەينەت، غۇربەتچىلىكتىن يىرگىنمەي،

ئۈنىڭدىن قۇتۇلۇشنى ئىزدىمەي چوشقىدەك مىلىنىپ يېتىۋېرىدۇ.
ھەتتا ئۆزى قىلىپ بېرىش كېرەك بولغان ئىشلارغىمۇ خوتۇنىنى بۇيرۇپ يېتىۋالىدۇ. ئەرلەرنىڭ ئائىلە، ئائىلىنى قامدىيالماسلىقى خوتۇنى ئۆيدىن ئەمگەك دۇنياسىغا چىقىرىدۇ، ئاندىن ئاستا-ئاستا ئاياللىق خىسلەتتىن ۋە ھەتتا بەزى ھاللاردا ئىنسانىيلىقتىنمۇ چىقىرىدۇ. ئېرى خوتۇنىنىڭ ئەمەس، خوتۇنى ئېرىنىڭ سۆز- تالىقىنى بېرىدىغان تىراگېكومىدىك ھاللار مانا مۇشۇنداق ئارقا كۆرۈنۈش بىلەن مەيدانغا چىقىدۇ.
سادىر خوتۇنىنى ئۇن تارتىشقا ھەيدىدى، " سەندىمۇ قورساق بارغۇ "دېيەلىدى تەپ تارتماي. ياۋاش، ئىنسانچان، تەقۋا خوتۇن ئۇنىڭغا: " ئاشۇ قورسىقىمنى تويدۇرىشنى بىلىپ ئالغانمىتىڭ؟ باقالىساڭ باق، بولمىسا ئىشىڭنى قىل!" دېيەلمىدى. سادىر خوتۇنىنىڭ يات ئەرلەر ئالدىدىكى ئۆيلىش، قىزىرىشنى مەسخىرە قىلغاندەك: " قارىغانغا سېنى يەپ كېتەمتى" دېدى. بىچارە خوتۇنىنىڭ ھاياسى ئۆز ئېرى تەرىپىدىن كەمسىتىلىۋاتاتتى. ئۇ:" يات ئەرلەرنىڭ ھاراملىق نەزەرى بىلەن كۆز تاشلىشى مېنى يىمەيدۇ، ئەمما سېنىڭ غۇرۇرۇڭ ۋە قەدىر قىممىتىڭگە تىغ بولۇپ سانجىلىدۇ" دېيەلمىدى. بەلكى ئېرىنىڭ زەيپانىلىكىگە ھەسرەت، ئېچىنىش بىلەن مەسخىرىلىك ھېجايدى. ئارقىسىدىن ھۇ تارتىپ يىغلاپ كەتتى. دېمەككى، ئائىلە تۈزۈلىشىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا سادىر قامدىغۇچى، ھامىي، قوغدىغۇچى ئەمەس، ئۇ ھۆرمەت ، ئىززەت ئىگىسى بولماي قالدى. خوتۇنى ئۇنىڭ زەئىپ ھالىغا قاراپ: "سىزمۇ ئەر كىشى بوپقاپسىز" دېدى مەسخىرىلىك ھېجىيىپ ۋە ھەتتا ئۇنى

يوققا چىقىرىۋەتتى. دېمەككى ئەر بۇ ئائىلىدە ئەمدى نوپۇز ئىگىسى، پادىچى بولماي قالدى. خوتۇنى ئۆز ھاجەتلىرىنىمۇ راۋا قىلىپ بېرەلمىگەن بۇنداق ئەرنى يەنە مۇھاببەت، قايىللىق بىلەن سۆيەرمۇ؟ ئۇنىڭغا ئىشىنىپ ئىتائەت قىلىپ ئولتۇرارمۇ؟ شۈبھىسىزكى ، بۇ ئائىلىدىن ئەمدى چىن قايىللىق، ئىشەنچ ئاساسىغا قۇرۇلغان سەممىمى ھەمكارلىق روھىنى تېپىش بەسى مۈشكۈلدۇر. ئۇلارنىڭ ئەڭ ئادەتتىكى دىئالوگلىرىدىنمۇ ئەمدى ئاڭلايدىغىنىمىز بىر-بىرىگە تەنە كىنايە، مەسخىرە، ئورۇنسىز توۋلىشىش، جېدەل بوپقالىدۇ.

سەمەتچان: ئۇ سۇنغان ھۆكمىران ، چوكان مىجەز ئەردۇر. ئۇ تېخى نىكاھنىڭ مەنىسىنى تولۇق چۈشەنگەن بەندە ئەمەس. خوتۇنىغا ھەقىقى مەنىدە ئىگە بولۇش ئۇنىڭ ئوي-خىيالىغىمۇ كىرىپ چىقمايدۇ. ئۆزىدىكى ھەر تەرەپلىمە ئاجىزلىق تۈپەيلى خوتۇنىغا قۇللۇق قىلىپ ئۆتىدۇ. ۋەھالەنكى، بىر ئائىلە ئەردىن شاھلارغا خاس سۈر-ھەيۋە، كۈچ-نوپۇز، ئەقىل،جۈشقۇنلۇق بولۇشىنى تەلەپ قىلىدۇ. ئائىلىنىڭ پۇختا مەۋجۇت بولۇپ تۇرىشى ئەرنىڭ كۈچىگە باغلىق. بىزدە شوپاڭخانىغا، پاسىقلىقنىڭ ئۇۋىسىغا ئايلىنىپ كەتكەن ئەرلەر ئازمۇ؟ نىمجان ئەرلەر رەزگىللىكنىڭ ئاستىدا يۇندا ئىچىپ مەلەقشىپ ياتىدۇ.

سەمەتچاننىڭ ئائىلىسىدە ئەر-خوتۇنلار ئارا ئورتاق تىل، دىل بىرلىكى مەۋجۇت ئەمەس. بىز ئۇلارنىڭ ئائىلە چەمبىرىكىدىن ئەر خوتۇنلۇقنى دەلىللەپ بېرىدىغان ھېچقانداق ئالامەتنى ئۇچرىتالمايمىز. ئۇلار گوياكى خوجايىن بىلەن چاكار، خان بىلەن مالاي...بىر ئائىلە ئۈچۈن ئورتاق

باش قاتۇرىدىغان بىرلىك ئۇلاردا يوق. بىز بۇنداق ئائىلىگە چەكسىز ھەسرەت ، ۋە خۇرسىنىش بىلەن باقماي ئىلاجىمىز يوق. ئۇنىڭ قانچىلىك مەۋجۇت بولۇپ تۇرىشى، مەۋجۇت بولغاندىمۇ ئەر-خوتۇنغا قانچىلىك ئائىلە مېھرى ، ئىللىقلىقنى ئاتا قىلالىشىنى تەسەۋۋۇر قىلىش تەس!

ئەر ۋە قوۋم

ئەر تار مەنىدىن مەلۇم بىر ئائىلىگە تەۋە،ئەمما چوڭ جەھەتتىن ئۇنىڭ ئەرلىكى قوۋم، مىللەت جەمىيەتكە مەنسۇپتۇر. بىر ئەرنىڭ تەن، ئەقىل، ئەقىدىسىنىڭ قانداقلىقى ۋە ئىشلارغا قانداق پوزىتسىيە، مەسئۇلىيەتچانلىق دەرىجىسى بىۋاستە شۇ قوۋم، مىللەتنىڭ ئىجتىمائى ئېكولوگىيىسىنىڭ قانداقلىقىنى بەلگىلەيدۇ. يىگىت -ئەرلەر بىر قوۋم، مىللەت، جەمىيەت پويىزىنىڭ باش -بۇقىسىدۇر. قابىل ئەرلەر ئۆز گەۋدىسى ھەيۋىسى بىلەن ئەل -ئۇلۇسنى بالا-قازادىن ساقلايدۇ، توپ ئىچىدە باراۋەرلىك، ئادالەت، ساغلام ئەخلاقى ھايات ئورنىتىدۇ. كىشىلەر توپ ئىچىدىك قابىل ئەرلىردىن ھېيىقىدىغان، ئەيمىنىپ تەپ تارتىدىغان بولۇشى كېرەك. بىر قوۋم ئىچىدە كىشلەرنىڭ ئۈوي خىياللىرى ۋە كۆكۈل غەليانلىرىنى چەكلەپ تۇرىدىغان ئاقساقال نوپۇز بولمىسا، بۇ قوۋم كىشىللىرىنىڭ چېچىلغىنى چېچىلغان، زالالەتكە پاتقىنى پاتقان. ئەرلەر تەن جەھەتتىن ئاجىزلىسا، ئۆز ئەقلى ۋە دۇنياسىنى توغرا يولغا سەرەپ قىلالمىسا، ساغلام ، كەسكىن ئەقىدە، پىرىنسىپلارنى كېرەك قىلمىسا ۋە ئۆزىنىڭ ئاددى تۇرمۇش غېمىنىڭ كويىدىلا يۈرىيدىغان، رەزىللىكلەر بىلەن كارى بولمايدىغان، بىكار

تەلەت، شۆھرەت شەھۋەت مۇخلىسلىرىغا ئايلىنىپ كەتسە بۇ قوۋمىدىن سائادەتنىڭ قاچقىنى قاچقان.
تۆمۈر مەرگەن دەۋرى: كىشىلەر ئۆم- ئىناق، بىرەيلەننىڭ ھازىسى ھەممەيلەننىڭ ھازىسىغا ئايلاندى، ئەل ئۇلۇسقا كەلگەن پاجىئە، بەختسىزلىك ھەممىنىڭ يۈرىكىنى مۇزلاتتى. تېنىدىن كۈچ تېمىپ تۇرىدىغان ئەركەكلەر يۈسۈپ پالچاننىڭ قىساسى ئۈچۈن بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى سەكراپ ئوتتۇرغا چىقالدى. يۇرت بىر ئاقساقالنىڭ نوپۇزىغا ھەق دەپ ھۆرمەت-تەئەززۇدا باش ئەگدى. كىشىلەر ئەل ئۈچۈن جان پىدالىقنى شەرەپ، بۇرىچ بىلدى، ئاۋام، ۋاپا، قېرىنداشلىق ئۈچۈن ئۆلۈمنى كۆزگە ئىلىپمۇ قويمىدى، بەلكى، بۇ يولدىكى ئۆلۈمنى " بەخت" دەپ ئاتىۋالدى. بىرلىك، ئىناقلىق، ئۈيۈشۈش كۈچى ھەممىنىڭ يۈرىكىنى توق، جەسۇر قىلدى. كىشلەر ئاۋامنىڭ تەقدىرىنى يالغۇز باشنىڭ غېمىدىن ئۈستۈن بىلدى.
ئالدىنقىلارنىڭ نومۇسىنى ئاقلاش، ئىزىنى بېسىش مۇھىمنىڭ مۇھىمى، دەپ قارالدى. بىز بۇ ئەۋلات كىشلەردىن چوڭلارغا ھۆرمەت، كىچىكلەرگە ئىززەتنى يەتكۈچە تاپالايمىز. ساغلاملىق، پاكىزلىق، بىرلىك ۋە ئەدەپ-ئەخلاق بۇ ئەۋلاد ۋە قوۋمىنى يىمىرىلمەس سۈپەتتە يۆلەپ ، تىكلەپ تۇرىدۇ.
سادىن تۆمۈر دەۋرى: كىشلەر چېچىلغاق، شەخسنىڭ مەنپەتى توپنىڭ مەنپەتىدىن يۇقۇرى ئورۇنغا قويۇلغان، ئەرلەر قىينچىلىق ئالدىدا شۈمشىيىۋالدى، جېرىنداشلىرىغا كەلگەن بەختسىزلىككە كۆزىنى يۇمۇۋالدى. ھەتتا بىر ئىسسىق جان بۆرىلەر قورشاۋىدا قالسا، ئۈچ

ئەركەك ئات چاپتۇرۇپ بىر ئادەمنى قىچقىرىشقا كەلدى. ئۇلار ئادەم چاقىرىپ كېلىپ بولغۇچە يىرۇتقۇچ بۆرىلەرنىڭ ساقلاپ تۇرمايدىغانلىقىنى، ئادەم چاقىرىش زۆرۈر بولغان تەقدىردىمۇ بىرلا ئادەم بارسا كۇپايە ئىكەنلىكىنى، ئۆزلىرىنىڭ بۇيۈك نىمەت قاتارىدا تارتۇقلاپ بېرىلگەن ئىشقا سېلىپ باشقىچەرەك ئامال ئىزدىشى كېرەكلىكىنى ئويلاپمۇ باقمىغاندى ۋە بەلكىم ھەممىسىلا قورقۇپ ئىشنىڭ ئاسان- بىخەتەرىگە يۈگۈرگەندۇ. ئەپسۇسكى بۇ دەۋرنىڭ تالانتلىقلىرىدىمۇ ئىنساپ تۇيغۇسىنىڭ تۇتامى قالمىغان، ئەركەكلىك، ۋۇجۇدىدىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىۋاتقاندى. كىشىلەر بىر-بىرىنى سېپىستىدۇ قاخشايدۇ، شەخسىيەتچىلىك، ئىناقسىزلىق، ئىنساپسىزلىق، بىر-بىرىگە ئىشەنمەسلىك بۇ ئەۋلاد ۋە قوۋمىنىڭ ئومۇمى قاتلىمىدىن مانا مەن دەپ چىقىپ تۇرىدۇ.

سادىر سادىن دەۋرى: بۇ قوۋم كىشىللىرى بىكارچىلىقتا ئادەتلەنگەن، كىشىلەرنىڭ تۇرمۇش ئادىتىدە زىيانلىق،چاكىنا ئادەتلەر كەڭ ئەۋج ئالغان. ئەرللىرى مەجبۇرىيەت،مەسئۇلىيەتتىن قاچقان، خوتۇنلارغا بولغان ھامىيلىق روھى سۇسلاشقان. خوتۇنلار ئۆيدىن چىقىپ جەمىيەت، ئائىلە ئۇچۇن ئىشلەشكە باشلىغان، ئەرخوتۇنلار ئارا ئىززەت- ھۆرمەت سۇسلاشقان ھەتتا يوقاشقا باشلىغان. ئەرلەر توپ ئۇچۇن ئەمەس،ئۆز ئۆيى، خوتۇن- بالىلىرى ئۇچۇن باش قاتۇرۇشقىمۇ كارغا كەلمەيۋاتقان. بىز بۇ ئەۋلادتىن توپ، ئاۋام ئۇقۇمىنى ھەر قانچە ئاختۇرۇپمۇ تاپالمايمىز. ئەقىدە-ئەخلاق بۇ قەۋمدە سۇسلىشىپ، ئىپپەت قەدىرسىزلىنىشكە باشلىدى. ئەر- ئاياللار ھايا پەردىللىرى

نىپىزلەشكە، يىرتىلىشقا باشلىدى. كىشىلەرنىڭ نومۇس، گۇناھ تۇيغۇللىرى ئاجىزلىدى. ئەرلەرنىڭ بىتايىنلىقى تۈپۈيلى خوتۇنلار ئەرلەرنى مەسخىرە قىلىشقا چۈشتى.

سەمەت سادىر دەۋرى: بۇ قوۋم كىشىللىرىدىن توپ-ئاۋام قارىشى تۈگۈل ئائىلە قارىشىنىمۇ تاپقىلى بولمايدۇ. ئەركەكلەرنىڭ ئەل-ئاۋامنىڭ دەرت-كۈلپىتى ئەمەس، خوتۇنىنىڭ ھاجەتلىرىنىمۇ ئورۇنلىيالماي ئۈنى ئىچىگە چۈشۈپ كەتكەن. تەن زەئىپ، ئەقىل لايىقىدا ئىشلىتىلمىگەن،ئەقىدە-ئەخلاق يوق. ئەر-خوتۇنلارنىڭ ئورنى ئالماشقان. ئەر-خوتۇنلۇق تۇرمۇشىنىڭ مەزمۇن-تايىنى قالمىغان.

كىشىلەر ئارا ھەتتا ئەر-خوتۇنلار ئارىسىدىمۇ بىر بىرىگە ئىززەت-ھۆرمەت دەيدىغان نەرسە يوق. كىشىلەر خوشلۇقنى يەپ-ئىچىش، كىيىنىش، ياشىنىشتىنلا ۋە ئەسەبىيلىك ،تەلۋىلىكتىن ئىزدەيدۇ. كىم بولسا كۆكۈل ئېچىۋېرىدۇ، گۇناھ ،نومۇس تۇيغۇللىرى خىرەلەشكەن، ئەرلەر نىمجان، ئائىلە ۋەيران، ئايال سەرسان، بالىدا يوق روھ ۋە جان!

سادىر دەۋرى خوتۇنلارنى سىرتقا، ئۆز قورسىقىنى ئۆزى تويغۇزۇشقا ھەيدىگەندى؛ سەمەت دەۋرىنىڭ ئاياللىرى ئەرلەرنى ئۆيگە سولاپ نىقتاپ قويۇپ كۆكۈل- نەپسىنىمۇ سىرتتىن تويغۇزىدىغان ۋە بۇنى ئادەتتىكى ناھايىتى نورمال ئىش ،دەپ تونۇيدىغان ھالغا يەتتى.

سادىر دەۋرى خوتۇنلارغا باشقىلارنىڭ قارىشىنى مەيلى دېگەندى، سەمەت دەۋرى خوتۇنلارغا خالىغان بىرىنىڭ يېقىنلىشىشىغا ياق دېيەلمەس، چەك قويالماس ھالغا كەلدى. تۆمۈر دەۋرىنىڭ "يولۋاس ئۆلتۈرگەن ئەزىمەت" ى بالىسىدا جۇشقۇن ئەرلىك روھ

يېتىشتۈرۈشكە سەل قارىغان ئىدى، ئۇنىڭ تۆتىنجى ئەۋلاد ۋارىسى
خوتۇنىنىڭ ئىشتان-پايپىقىنى يۇيۇپ ئولتۇرىدىغان، پاقىدىنمۇ قورقۇپ
چىرقىراپ قاچىدىغان، خوتۇنىنىڭ قىلىقلىرىغا غىڭ قىلالماس زەيپانە
ھالغا كەلدى. ھەقىقەتەنمۇ كىچىككىنە پەرۋاسىزلىق ھالاكەت
دېۋىللىرىنى ئۇۋىسىدىن تۇركۇملەپ باشلاپ چىقتى.
شەيتانى-لەئىنىنىڭ پۈشتى پاناھلىرىنىڭ زېمىنىنىڭ بارلىق قەرنى-
بۇرجەكلىرىدە تەنتەنە سېلىپ ھاياسىز شاللاقلىق بىلەن تولغىنىپ
نازلانغىنىنى، سەبىلەرنىڭ ئېچىنىشلىق ھال-تۇرقى، يىغا-زارىنى
ئەمدى ئۇنىسىز تۇرۇپ كۆرۈشكە، ئاڭلاشقا، زارلاشقا مەجبۇر.

****

"يولۋاس ئۆلتۈرگەن ئەزىمەت"تىكى ئەرلىك روھ قانداقسىگە سۇندى؟ ئاۋام روھى
نېمە دەپ جىمجىت يوقاپ كەتتى؟ ئىتائەتتىكى سالىھ ئايال قانداق قىلىپ تاپتىن
چىقىپ، ئۆز ئېرىنى مەسخىرە-مازاق قىلالىغۇدەك، ئۆز ئېرىگە مەنسۇپ زىننەتلەرنى
كوچا-كويدا كۆز-كۆز قىلغۇدەك ۋە ھەتتا ئىپپىتىنى مال ئورنىدا ساتقۇدەكھالغا
چۈشۈپ قالدى؟ ئەلدىكى ئاۋام روھىنىڭ پولات زەنجىرلىرى قانداق قىلىپ پاراسلاپ
ئۈزۈلۈپ كەتتى؟ شەرەپلىك ئەنئەنە قانداق قىلىپ ئەۋلادلارنىڭ ۋۇجۇدىدىن ئۈن
-تىنسىز كۆتۈرۈلۈپ كەتتى؟
ھەقىقەتەنمۇ ئەرلەر، تەن،ئەقىل ئەقىدىدە ئاجىزلىدى ،ئاندىن ئاياللارنىڭ
خارلىق-خورلۇقى، جاپا-مۇشاقەتنى زىيادە ئارتىپ كەتتى؛ باللارنىڭ ككىزىدىن نۇر،
قەلبىدىن غورۇر ئۆچتى؛ ئائىلە ئىززەتسىز قالدى؛ توپ-قوۋم تايىنىدىغان مەنىۋى
تۆۋرۈك- يۆلەكنىڭ غولى يېرىلدى؛ ئەجدادلارنىڭ ئىزى خىرەلەشتى.....
ھېكايە ئاخىرلاشتى .ئاما ھىكايىدىكى بىنىڭ دىققىتىمىزنى ئەڭ كۈچلۈك تارتىدىغان
يەنە بىر يورۇق تېما قېپقالدى. سەمەتچان پاقىدىنمۇ قورقۇپ ئۆيىنى تاشلاپ

قاچقاندا،ئۇنىڭ ئىككى ياشلىق ئوغلى قىرقىراپ يىغلىغىنىچە ئۆيدا قالغانىدى، ئۇنىڭ تەغدىر قىسمىتى نەھالدا بولۇر؟ ئەرلىك روھى ئۆلگەن، تېنى زەئىپلەشكەن،ئەقلى كارغا كەلمەيدىغان، ئەقىدە ئىخلاسىنىڭ تۈز تەمى قالمىغان ھەممەتچان ئۇنى قانداق تەربىيلەپ چىقار؟ ئاشۇ بەشىنچى ئەۋلاد دەۋرىگە بارغاندا، بوتۇن-قىزلارنىڭ ھال ئەھۋالى قانداق بوپكېتەر؟ كىشىلەرنىڭ تەن ساپاسى، ئەقىل دۇنياسىنى سەرەپ قىلىش مەۋقەسى ۋە ھاياتقا بولغان ئەقىدە- ئىخلاسىنىڭ دەرىجە-دەرمانى قايسى ھالغا بارار؟ بەشىنچى دەۋەر ئائىلىلىرىنىڭ قۇرۇلما، تۈزۈلمە شەكلى قايسى ھالدا زاھىر بولۇر؟ ئەر -ئاياللارنىڭ ئورنى، رولى قانداق بولۇر؟ بىز شۇ دەۋر كىشىلىرىدىن ئورتاق تىل، دىل بىرلىكىنى تاپالارمىزمۇ؟

راستىنلا ئويلاشقا پېتىنالمىدىم. ئەسەردىكى رېئاللىقتىكى ئەرلەرنىڭ نىمجان تۇرقى، ئاياللارنىڭ مەڭگۈ كەلمەسكە كەتكەن بىر نەرسە ئۈچۈن ھازا ئاچقاندەك ئاچچىق يىغلاشلىرى ئويۇمنى كەستى، سەبى - ئۇماق پەرزەنتلەرنىڭ قەھرلىك يىغىسى، ۋە مۆلدۈرلەپ تۇرغان گۇناھسىز كۆزلىرى يۈرەك-باغرىمنى قانىتىپ ئۆتتى......دۇنيامۇ، ئەقىدە- ئەخلاقمۇ ، ئاياللارمۇ، پەرزەنتلەرمۇ بۇلۇڭ-بۇلۇڭدا ئەر ئۈچۈن ئاھسىنىپ ياش تۆكىۋاتاتتى، ئەر، ئەر دەپ ۋارقىرىماقتا ئىدى....

يالغۇز ئۆيدە يىغلاپ قالغان بەشىنچى ئەركەك ماڭا تونۇلغان قازاق ئاقىنى مۇختار شاخىنوفنىڭ" بەشىنچى ئەركەك" ناملىق شېئىرىنى ئەسلەتتى.ئەسەردە مۇئەييەن كەمچىللىك، ئاجىزلىقلىرى تۈپەيلى يارۋسالىغا يېتەلمىگەن تۆت ئەردىن كېيىن بارلىق-ئۈمىد ئارزۇ بەشىنچى ئەركەككە باغلانغان ۋە ئۇنىڭ كامالىتىگە تىلەك تىلىنىپ:

شۇ بەشىنچى ئەركەك-ئەڭ بەختلىك ئەركەكنىڭ،
ئارمان قىلار ئىدىم بولسام دەپ تويىدا.

دەپ پۈتۈن شېئىر ئاخىرلاشقان ئىدى. بەندىنىڭ ئۈمىد تىلىكى سائادەتنى چىلايدۇ. بىز يىغا- قىقاس قىيانىدا قالغان ئاشۇ بەشىنچى ئەركەككە ئۈمىد-ئىستەككىچرە كامالەت، ۋە سائادەت تىلەيمىز. دۇنيانىڭ ، خوتۇن- قىزلارنىڭ، باللارنىڭ كۆزىدىن ياش قۇرىسۇن. ھەممىمىزگە، بولۇپمۇ بارلىق ئەرلىرىمىزگە ئاقىللىق، قابىللىق، كاملىلىق مەڭگۈ يار بولسۇن!